

KRONIKA
OBCE
TACHLOVICE

PŘÍLOHA

ROD ŽDÁRSKÝCH
ZE ŽDÁRU

Obsah

ÚVOD	3
ROD KLADENSKÝCH Z Kladna	3
PŘECH Z Kladna	3
ZDENĚK Kladenský z Kladna	3
ROD Žďárských ze Žďáru	4
Jan Šmikoucký ze Žďáru	5
Fridrich Žďárský ze Žďáru	5
Jan Žďárský ze Žďáru, na Běšicích, Měcholupech a zřejmě na Červeném Újezdu	5
Oldřich Žďárský ze Žďáru, na Běšicích, Měcholupech, Slatině a Červeném Újezdu	5
Jiří Žďárský ze Žďáru, na Červeném Újezdu, Velké Dobré a Kladně (* 1517 – † 1574)	7
Jan Žďárský ze Žďáru, na Červeném Újezdu, Tachlovicích a Kladně	9
Albín Žďárský ze Žďáru a na Tachlovicích	12
Petr Vok Žďárský ze Žďáru a na Velkém Kvici	13
Čtibor Tiburcí ze Žďáru a na Kladně	13
Jan Jiří Žďárský ze Žďáru a na Kladně	15
Gotthard Florian Žďárský ze Žďáru, na Červeném Újezdu, Hostivicích a Jenči	15
Jan Žďárský ze Žďáru, na Červeném Újezdu a Tachlovicích	18
Florián Jetřich ze Žďáru, pán na Kladně, Tachlovicích, Jenči, Červeném Újezdu, Vičicích a Boleboři	20
František Adam Eusebius Seraficus Žďárský ze Žďáru	27
SESTRY Žďárské ze Žďáru	31
Johanna Eusebie Barbora, hraběnka Caretto – Millesimo, Žďárská ze Žďáru, na Kácově, Křivsoudově, Čechticích a Tachlovicích, původně Myslíková z Hyršova	32
Marie Maximiliana Eva Terezie, hraběnka Slavatová z Chlumu a Košumberku, svobodná paní Hyzrllová z Chodů, rozená Žďárská ze Žďáru	33
Terezie Eleonora Alžběta, hraběnka z Ugarte, rozená Žďárská ze Žďáru	37
Polyxena Ludmila Eusebie Frebonie, hraběnka ze Sternberku, dříve baronka Švihovská z Rýzmburku	40
Anna Kateřina, hraběnka z Magnis	40
HRABĚNKY Žďárské ze Žďáru a Tachlovice	40
RODOKMEN Žďárských ze Žďáru	42

„Odkaz předků je závazný.“

neznámý autor, návštěvní kniha
výstava Tachlovice 1918 – 2018,
listopad 2018

erb rodu Žďárských ze Žďáru

Úvod

Po prvním písemně známém majiteli vsi Gebhardovi z Tachlovic, pražských měšťanech, Janu Študentovi z Tachlovic, Buškovi z Tachlovic a stejnojmenném synovi, se postupem času dostaly Tachlovice do vlastnictví rodu Kladenských z Kladna, zprvu Přechovi z Kladna, poté Zdeňkovi kladenskému z Kladna a dědictvím po něm příslušníkům rodu Žďárských ze Žďáru.

Rod Kladenských z Kladna

Rod Kladenských z Kladna byl starý vladýcký rod, který vlastnil Kladno a vesnice v širším okolí. První zmínky o něm jsou známé až od počátku 14. století. V zemských deskách se uvádí, že v roce 1318 měl rod Kladenských z Kladna ve vsi dokonce tři tvrze. Vzhledem ke značnému počtu potomků a následným dělením majetku došlo k vytvoření mnoha rodových linií. Je tedy obtížné důvěryhodně zjistit vazby mezi příslušníky celé rozvětvené rodiny. Nejvýznamnější byla hlavní linie, tzv. kladenská, která vytvořila v 15. století kolem Kladna rozsáhlé panství.

Přech z Kladna (* před 1420 – † 1470 až 1474).

V druhé polovině 15. století se v jeho rukou soustředil značný, ale rozdrobený rodový majetek Kladenských z Kladna. Neznámého roku držel mimo jiné vsi Tachlovice a Nučice. S manželkou Eliškou, dcerou erbovního měšťana Martina Čotra, měli jediného syna Zdeňka Kladenského z Kladna, který jejich veškerý majetek zdědil.

V průběhu 15. století se majetkově a společensky velmi rozmohla tzv. hlavní kladenská větev, jež vytvořila kolem Kladna v polovině 16. století velké panství zhruba o dvaceti vesnicích s tvrzemi, poplužními a kmečími dvory. Během 15. a 16. století se rod spřiznil s předními rody v okolí, včetně Martiniců na nedalekém Smečně.

Zdeněk Kladenský z Kladna (*1453- † 1543)

Narodil se na počátku vlády Vladislava Jagellonského a stal se chráněncem nejen tohoto českého krále, ale i velmože Lva z Rožmitálu, kterým prokázal užitečné služby. Podařilo se mu několikrát rozšířit kladenské panství, jež kromě jiného zahrnovalo Unhošť a množství vsí v okolí. Zdeněk vlastnil někdy po roce 1523 také pustou tachlovickou tvrz, kterou vložil do zemských desek, co dávné dědictví svého rodu. „*Toho nepsaného dědictví po předcích svých od mnoha let v pokojném držení a užívání byl a až dosud jest, to toto a svým dědicům podle nového nařízení o deskách zemských dal sepsati a do nových desek vložit.*“ Měl podací právo na Kladně a v Tachlovicích.

Ze závěti Zdeňka z Kladna: „... ves svou Tachlovice a ves svou Nučice, avšak z těchto dvou vesnic tomu chci, aby jedna kopa grošů českých záduší tachlovického vydávána byla.“ Tento zápis lze jen obtížně časově určit, neboť je uvedené „v pondělí po sv. Třech králích“. Protože zemské desky shořely v roce 1541 a pan Zdeněk zemřel v roce 1543, je pravděpodobné, že se tak stalo 7. ledna 1542. Úmrtím Zdeňka Kladenského vymřel po meči rod Kladenských.

Protože byl bezdětný, měl po jeho smrti přejít veškerý majetek na krále – tzv. odúmrtí. Prozíravý šlechtic však od něj v roce 1541 získal listinu - privilegium, která mu zaručovala svobodné rozhodnutí o majetku v závěti. Sepsal ji roku 1542 a odkázal veškeré jmění svému synovi Oldřichovi Žďárskému ze Žďáru, jehož matkou byla jeho sestra Maruše a otcem Jan Žďárský ze Žďáru a jeho synům nedílně, aby byla zaručená celistvost dědictví. Žďárští takto získali velké panství nezatížené dluhy.

Když urozený a statečný rytíř Zdeněk Kladenský z Kladna zemřel, byl pochovaný před oltářem v kladenském kostele s mečem a pečetí jako poslední mužský potomek kladenské větve starobylého rodu.

Dědictvím přešly Tachlovice na 150 let do majetku rodu Žďárských ze Žďáru.

Rod Žďárských ze Žďáru

Rod Žďárských ze Žďáru (německy Saar, Sahr, latinsky de Sora, de Sara) patřil do velkého českého panského rozrodu Janoviců, do něhož se počítali páni z Kolovrat, páni z Janovic, páni z Vimperku a četné rytířské rody. Všechny měly původně v erbu červenou orlici se zlatou pružinou na prsou, která byla položena na modrém štítě. Do středních Čech přišel již v první polovině 15. století ze západočeského Doupovska.

Rod Žďárských ze Žďáru sídlil na tvrzi Žďáru u Kadaně, čtyři kilometry severovýchodně od Doupova. Poprvé se ves připomíná roku 1295, kdy již patřila rodu Žďárských ze Žďáru. Prvním doloženým držitelem byl roku 1296 Stanislav (Stanizlaus de Zar) a byl pravděpodobně zakladatelem českého rytířského rodu Žďárských ze Žďáru. Je však možné, že rodina byla ještě starší. Ve 14. a 15. století se rod značně rozrostl, ale převážně žil v oblasti Doupovska, kde sídlil na několika tvrzích.

Během 15. století se vytvořily čtyři rodové linie. Tři z nich vymřely již mezi druhou půlí 16. století a počátkem 17. století po přeslici, poslední větev se udržela v Německu (Sasku) do roku 1953 a po přeslici žije dodnes jako Sahrer von Sahr von Schönberg, zkráceně von Sahr – Schönberg. Někdy ve 14. století byla postavená tvrz v severní části vsi nad potokem, kterým byl napájený vodní příkop. Její čtvercové jádro bylo obestavené čtyřmi obytnými a hospodářskými křídly a věží. Kolem roku 1580 byla tvrz přebudovaná na renesanční zámek zdobený sgrafity. Byla to jednopatrová stavba opět čtvercového půdorysu s věží. Žďárští drželi Žďár až do poloviny 17. století. Po bitvě na Bílé hoře byl sice Janu Václavovi majetek zabavený, ale vše zpět koupil jeho příbuzný Jan Jiří Žďárský ze Žďáru, jenž však roku 1653 Žďár prodal.

V 18. století byl majitelem Antonínem Janem z Nostic barokně upravený a pak ještě v 19. století opravovaný. Staré příkopy byly zasypané, padací most zrušený. Věž se snížila a v okolí se zřídila zámecká zahrada. Ještě v roce 1900 žilo ve Žďáru v 112 domech 588 obyvatel. Obec měla v té době kostel, trojtřídní školu a poštu, v provozu byly tři vodní mlýny a pila. Po zařazení Žďáru do vojenského újezdu Hradiště nebyl již zámek udržovaný a roku 1962 ho značně poničil požár. Devět let předtím došlo k vysídlení všech trvale žijících obyvatel. Dnes jsou po stavbách pouze znát základové zdi a část příkopu.

Jan Šmikoušký ze Žďáru (* kolem 1400 – † asi 1443)

Ve své době byl Jan Šmikoušký ze Žďáru významnou osobností.

V období husitských válek stál dlouho na králově straně, ale v první polovině 30. let 15. století se stal husitským hejtmanem jako schopný a zkušený velitel. Byl jedním z vojenských představitelů radikálního křídla husitů, tzv. sirotků, s nimiž táhl do Slezska a Uher. Po zisku tučné částky od císaře Zikmunda se vrátil do Čech a přešel na jeho stranu. Válečnické služby prokazoval později i králi Albrechtu Rakouskému a hájil tak zájmy vládnoucích dynastií.

Po skončení husitských válek se objevil jako první z rodu Žďárských ve středních Čechách. Poslední písemné zprávy o Janu Šmikouškém pocházejí z počátku 40. let 15. století, kdy byl jednou z posledních opor královny – vdovy Alžběty Lucemburské ohledně prosazení zájmů Ladislava Pohrobka.

Janovými vnuky, Stanislavem a Janem, se rod rozštěpil na dvě linie: na katolickou středočeskou – kladenskou, která byla významnější a nekatolickou tzv. vřetatskou, jež dodnes existuje v Německu jako Sahrer von Sahr von Schönberg.

Fridrich Žďárský ze Žďáru (* 1443/4 – † asi 1470)

Od syna Stanislava, narozeného mezi lety 1463 – 1470, vede protestantská vřetatská rodová linie.

Jan Žďárský ze Žďáru, na Běšicích, Měcholupech a zřejmě na Červeném Újezdu

(* 1461/2 – † 1530)

Pro majetkový a společenský rozvoj středočeské linie měl důležitý vliv Janův vnuk rytíř Jan Žďárský ze Žďáru s manželkou Marií (Maruší) Kladenskou z Kladna (* kolem 1460 – † 1535). Díky tomuto svazku zdělili jejich potomci po starším bezdětném strýci, bratrovi Marie, rytíři Zdeňku Kladenskému z Kladna, v roce 1543 rozsáhlé panství Kladno.

V manželství se narodil syn Oldřich (1481 – 1542). V roce 1525 získal Jan Žďárský ze Žďáru Červený Újezd, Svárov, Rymaň a Podkozí od rytířů Újezdeckých z Červeného Újezdu.

Přesto, že se rodina Žďárských natrvalo usadila ve středních Čechách, kde měla jistý majetek už od dob husitských válek, stále udržovala v 16. i 17. století s rodným Doupovskem četné rodinné i majetkové kontakty. Značný majetek jim pomohl i ke společenskému vzestupu. Výhodnými sňatky se svazovala s významnými rytířskými a panskými rody.

Oldřich Žďárský ze Žďáru, na Běšicích, Měcholupech, Slatině a Červeném Újezdu

(* 1481 - † 1542)

Byl jediným synem Jana Žďárského ze Žďáru a Maruše Kladenské z Kladna. Měl prý dobrodružnou povahu. Jako mladý vstoupil do služeb knížete z Anhaltu. Protože byl pan Oldřich

zdatným vojákem, zúčastnil se se svým pánem několika válečných tažení, ve kterých dle dobových zpráv se „rytířsky choval“ a „mnohé hrdinské skutky prokazoval“.

Mezi lety 1500 – 1501 se oženil se svou vzdálenou příbuznou Ludmilou Doupovcovou z Doupova (* kolem 1480 – † 1560), jelikož Oldřichova babička Kateřina rovněž pocházela z rodu Doupovců z Doupova. Nejprve žili na tvrzi Běšice nedaleko Kadaně. Vedle toho vlastnil Červený Újezd a další statky. V Běšicích se jim narodil nejstarší syn Jan (*1502), který dostal tradiční rodové jméno. V roce 1533 Oldřich Běšice prodal a s rodinou se usadil na Červeném Újezdu. Asi kolem roku 1504 se narodil syn Stanislav, s odstupem času Jiří (*31. května 1517) a nejmladší Zdeněk (*1519), pokřtěný po prastrýci Zdeňkovi Kladenském z Kladna.

Pan Oldřich se syny byli ustanoveni bezdětným Zdeňkem Kladenským z Kladna společnými dědici jeho majetku.

Snad ještě za svého života předal Oldřich část majetku starším synům, protože dva mladší nebyli ještě dospělého věku. Jan se trvale přesídlil na Kladno k prastrýci Zdeňkovi Kladenskému z Kladna, kde také pobýval Janův stejnojmenný dědeček.

Stanislav byl prudké povahy. Pro půtky, ublížení na zdraví a jiné prohřešky byl nějaký čas vězněn v Černé věži Pražského hradu.

Jejich otec nebyl zdatný hospodář. Početná rodina vyžadovala značné finance, navíc musel na válku s Osmany odevzdávat vyšší a vyšší berně. Do bojů musel poslat i svůj lid, čímž poklesl počet pracovních sil na jeho panství. Vojenských tažení a válek se zúčastnili synové Jan a Stanislav. Zadlužil se a na splácení dluhů použil peníze z prodeje majetku včetně tvrze Běšice. Zůstaly mu: statek Měcholupy, část Přílep u Berouna, panství Červený Újezd se Svárovem a pusté vsi Rymář a Podkozí. Rodinu před bolestnou budoucností zachránilo bohaté dědictví po rodu Kladenských z Kladna.

Než se Oldřich jmění po strýci ujal, zemřel roku 1542 v 61 letech. Později zemřel i syn Stanislav. Ludmila Žďárská rozená Doupovcová z Doupova přežila manžela o osmnáct let. Zesnula roku 1560 ve vysokém věku kolem 80 let. Byla pohřbena v kladenském kostele Nanebevzetí Panny Marie po boku svého muže.

Tehdy se v Tachlovicích uvádí dvůr „popustlý“ se dvěma poplužími, podací kostelní, krčmou, mlýnem a třemi rybníky. Žilo zde devět usedlíků: 1. Petr Havránek, 2. Marta, vdova, 3. Jíra, 4. Matěj Malík, 5. Matěj Mašek, 6. Martin Podzima, 7. Váňa Hořenický, 8. Staněk, krčmář, 9. Kuba, mlynář.

Nejprve dědictví po otci spravoval Jan, protože mladší bratři byli nezletilí. Později v letech 1543 – 1547 jej spravovali společně. Jejich cílem bylo udržet celistvost majetku a zbavení se dluhů. Tento úmysl se jim podařilo splnit prodejem částí vlastnictví. V té době se také dohodli na rozdělení kladenského panství na tři díly: Jan z něj získal Tachlovice, Jiří Dobrou a Zdeněk Kladno. Zdeněk zemřel svobodný roku 1554 a dědictví se ujal Jiří.

Synové Oldřicha Žďárského ze Žďáru a Ludmily Doupovcové z Doupova

Jan, pán na Červeném Újezdu, Tachlovicích a Kladně, (* 1502 – † 1578)

Stanislav, snad pán na Kladně (* 1504 – † 1542/3)

Jiří, pán na Červeném Újezdu, Velké Dobré a Kladně, (* 1517 – † 1574)

Zdeněk, pán na Červeném Újezdu a Kladně, (* 1519 – † zřejmě 1554), pravděpodobně svobodný

Jiří Žďárský ze Žďáru, na Červeném Újezdu, Velké Dobré a Kladně (* 1517 – † 1574)

Narosil se 31. května 1517, ale není zřejmé, jestli na Červeném Újezdu, jako třetí ze čtyř synů Oldřicha Žďárského ze Žďáru a Ludmily rozené Doupovcové z Doupova, v době, kdy končila vláda Ludvíka Jagellonského. Čeští stavové zvolili v roce 1526 za krále rakouského arcivévodu Ferdinanda Habsburského. Jiří pobýval jako páže u panovnického dvora při přítomnosti krále v Čechách. V dospělém věku se stal jednou z jeho opor právě katolík Jiří Žďárský ze Žďáru. Svůj osud spojil s panovníkem jako málokterý šlechtic té doby. Oddával se válečnictví, dvakrát se zúčastnil tažení do Uher proti Osmanům. Za chrabrost jej císař Ferdinand I. odměnil jmenováním císařským radou. V roce 1548 se oženil s Ludmilou, sestrou Bořity z Martinic a na Smečně (* ??? - † 1579), přes rod Kladenských vzdálenou příbuznou. Z manželství však nevzešel žádný potomek. Proto si oblíbili synovce: Albína, který u nich na Kladně občas žil a zejména Ctibora Tiburcího. Dohlíželi na jejich výchovu, na kterou vynakládali nemalé finanční prostředky. Jejich otec a strýc s tetou je posílali na poznávací cesty tzv. „kavalírské jízdy“.

V hospodaření propagoval chov dobytka a ovcí, sadařství, obnovoval rybníky a chov ryb. Podnikal v pivovarnictví (vybudoval pivovar v Kladně).

Jako vlivný dvořan císaře Ferdinanda I. získal v roce 1561 pro Kladno povýšení na město, kterému byl udělený znak: půlený modrý štít s polovinou stříbrné orlice pocházející ze znaku vrchnosti rodu Žďárských a s rysem v přírodních barvách. Město také získalo mnoho dalších privilegií: užívat pečeť, zakládat řemeslnické cechy, vařit pivo, konat každotýdenní trhy vždy v pondělí a dvakrát do roka výroční trhy. Zasloužil se o přestavbu kladenské tvrze na renesanční zámek. Tvořila ho čtyři křídla, z tří stran byl opevněný s příkopem, před nějž zpočátku vedl padací most, později nahrazený zděným. Součástí zámku byla válcová věž. Ve stavbě, která byla dokončená v roce 1566, se v přízemí zřídily: kuchyně se spížírnou, pekárna, prádelna, čeledník a další provozní zázemí. Ve vyšších patrech se nacházely reprezentační místnosti (sály), kanceláře správy, obytné místnosti rodiny a kaple.

Roku 1564 byl Jiří Žďárský ze Žďáru zvolený hejtmanem Slánského kraje za rytířský stav. Již dříve tuto funkci zastával jeho předek Jan Šmikouský ze Žďáru. Jiří Žďárský úřad zastával až do roku 1571. V letech 1571 – 1574 působil rovněž v zemském soudu jako jeden z dvaceti přísedících. Ke konci života se ze zdravotních důvodů přemístil do Prahy, aby byl blíže jednáním zemského soudu, jehož byl až do konce života členem.

Pan Jiří se dokázal prosadit jak v úřadech, tak ve společnosti. Pozvedl postavení a prestiž rodu Žďárských a zasloužil se o rozvoj města Kladna.

V poslední vůli z května 1574 odkázal Kladno svému bratrovi Janovi, který žil jako vdovec na Kladně, s podotknutím, aby ho po své smrti postoupil svému synovi Ctiboru Tiburcímu.

Nezapomněl na manželku, synovce Albína, Gottharda Florianiana, Petra Voka, dokonce jistý obnos připadl přátelům a služebnictvu.

Bratr Stanislav zůstal svobodný.

Fotografie renesančního náhrobku zpodobňuje rytíře Jiřího Žďárského ze Žďáru a na Kladně, který zemřel v roce 1574. Dnes se mramorový náhrobek nachází zazděný po pravé straně ve vstupní předsíni kostela Nanebevzetí Panny Marie v Kladně.

Erb rytířů Žďárských ze Žďáru pochází ze sedmdesátých let 16. století a je vytesaný na náhrobku pana Jiřího Žďárského ze Žďáru a na Kladně.

znak města Kladna

zámek Kladno v současnosti

Jan Žďárský ze Žďáru, na Červeném Újezdu, Tachlovicích a Kladně (* 1502 – † 1578)

Narodil se v říjnu 1502 na tvrzi v Běšicích jako nejstarší syn Oldřicha Žďárského ze Žďáru a Ludmily Doupovcové z Doupova, Jméno Jan dostal po dědovi Janu Žďárském ze Žďáru a prapradědovi Janu Šmikouském. Chlapce si už od dětství oblíbil babiččin bratr, prastrýc Zdeněk Kladenský z Kladna. Vzdělání a potřebné dovednosti (jízda na koni, šerm) získal na jeho kladenském sídle. Takto vybavený odešel do německého Durynska do služeb říšských hrabat

Stolbergů. S nimi podnikl několik vojenských tažení do Francie a Nizozemí. Podle historika Bartoloměje Paprockého „*hrdinsky se chovajíc, předky sví rytířskými skutky následovati hleděl.*“

V mužném věku se vrátil k prastrýci do Kladna, který neměl vlastní děti a Jana majetkově i finančně zajistil.

Byl jako všichni v jeho rodu horlivým katolíkem. V roce 1536/7 se oženil s Magdalenou z Jesenic (* asi 1502/3– † 1568). Pocházela z německého rytířského rodu sídlícího v západních Čechách (von Gessnicz). Po sňatku zapsal Jan manželčino věno na statek Červený Újezd a po roce 1566, když panství přešlo na jejich syny, toto pojištění věna přenesl na Tachlovice.

Spolu měli čtyři syny:

Albína (*asi 23. března 1539 na Kladně),
Gottharda Floriana (* 4. května 1542 na Kladně),
Ctibora Tiburcího (* 11. srpna 1545)
a Petra Voka (* 1. srpna 1549).

O Janovy syny se zajímal kladenský strýc Jiří Žďárský s manželkou Ludmilou, kteří byli bezdětní. Proto se rozhodli pečovat o synovce. Na jejich výchovu či budoucnost vynakládali značné finanční částky. Otec a strýc později poslali chlapce na výchovné pobyty a do služeb šlechticů. Po úmrtí otce Oldřicha Žďárského ze Žďáru se v roce 1547 stal Jan jediným vlastníkem panství Červený Újezd, bohužel s dluhy, které musel zaplatit. Kladenské dědictví spravovali bratři zpočátku společně. V roce 1549 se dohodli na jeho rozdělení. Jan získal třetí díl kladenského statku a stal se majitelem panství Tachlovice. Do této državy patřily Tachlovice s menší gotickou tvrzí, Nučice, Lukov a Kamenice. Tachlovické panství nebylo velké. Ročně z něj pobíral kolem 107 kop grošů a různé naturálie, například přes 195 slepic či kolem 32 kop vajec (1 920 kusů). Vstoupil do králových služeb a stal se oblíbencem Habsburků. V únoru 1550 jej král Ferdinand I. jmenoval hejtmanem královského komorního panství Křivoklát. Pokusil se zadlužené panství pozvednout. Staral se o výběr poddanských dávek a daní, dohlížel na chování poddaných a veřejný pořádek, byl vrchním velitelem vojenské posádky, vrchním žalářníkem králových vězňů, dohlížel nad městy Unhošť, Rokycany, Nové Strašecí, předsedal vrchnostenskému soudu, řešil spory. Jeho podřízenými byli: purkrabí (spravoval hrad), lovčí (bděl nad lesy), několik polesných, písaři, šafáři a ostatní služebnictvo. Králův místodržící požádal roku 1551 hejtmana Žďárského, aby zvedl důchod z panství, dále o půjčku 350 kop grošů a vyslání 50 – 60 zbrojnošů do boje. Nesplnitelné požadavky přiměly pana Žďárského k podání žádosti o zproštění z funkce hejtmana.

S rodinou se vrátil na své statky v Červeném Újezdu a v Tachlovicích, které nutně potřebovaly osobní dohled.

Jan Žďárský ze Žďáru uvedl do pustých vsí na červenoújezdském panství nové osadníky, dovolil jim vybrat si grunt a pomohl jim s výstavbou nových domů. Že byl dobrým člověkem, dokázal již dříve vstřícným přístupem k politickým vězňům na Křivoklátě nebo v roce 1556, když od žaláře zachránil chyňavského lesníka.

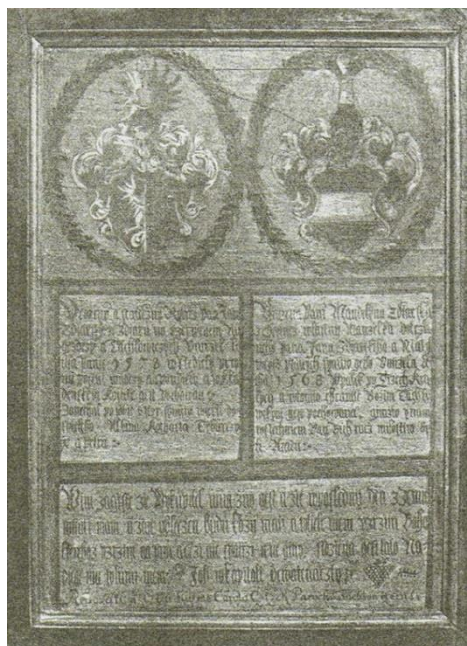
Na svém majetku poměrně dobře hospodařil. V Rymáni obnovil pivovar a pivem zásoboval hospody v Unhošti, Tachlovicích, Nučicích i jinde.

Své jmění velice brzy (rok 1566) rozdělil mezi syny. Kladno odkázal Ctiboru Tiburcímu tak, jak bylo stanovené v závěti Zdeňka Kladenského z Kladna. Část majetku rovněž postoupil snaše Kateřině Reichlové z Reichu.

Pan Jan souhlasil v roce 1574, aby kladenské panství po jeho bratrovi Jiřím získal Ctibor Tiburcí a byl opomenutý nejstarší Albín. Jan ho však již v roce 1570 pojistil, když mu předal do správy malý statek Tachlovce. K majetkové transakci neměl Albín připomínky, za to zbývající nespokojení bratři Gotthard Florian s Petrem Vokem odmítli otcovu a strýcovu závěť uznat. Ambiciózní Gotthard Florian a Petr Vok tonoucí v dluzích nakonec ještě v roce 1578 uzavřeli dohodu, aby jim Ctibor Tiburcí vyplatil 31 000 kop grošů míšeňských (16 000 dostal Petr Vok a 15 000 Gotthard Florian). Pro představu: za 31 000 kop grošů míšeňských se v té době nechalo koupit slušné panství s pěti až sedmi vesnicemi a tvrzí. Výstavný menší dům na Malé Straně v Praze stál v té době pouze 500 kop grošů míšeňských. Majetkové nespory pokračovaly po smrti Albína, když jeho statek v Tachlovicích neoprávněně obsadil Petr Vok. Pře se vyřešila dohodou a Tachlovce připadly Gotthardovi Florianovi.

Jan Žďárský se po předání majetku uchýlil s rodinou k trvalejšímu pobytu do rodové tvrze v Tachlovicích, kde po roce opustila svět živých v pátek 9. ledna 1568 jeho manželka Magdalena Žďárská z Jesenic. Byla pochovaná v kostele svatého Jakuba Většího v Tachlovicích, o čemž svědčil dřevěný epitaf zavěšený v kněžišti. Byl na něm současně uvedený její manžel Jan, který zemřel 17. února 1578.

Epitaf byl malovaný na dřevěné desce o rozměrech 0,97 x 0,75 metru, se slabě profilovaným rámem, šedě a žlutě zbarvený. V horní třetině byly dva znaky v kruhových věncích, v dolní části s citátem z Joba.

Urozený, šlechtný a statečný rytíř P. Jan Žďárský ze Žďáru, na Červeném Oujezdci a v Tachlovicích umřel jest L. P. 1578 v neděli první postní v noci na pondělí a v Kladenském kostele jest pochován. Zanechal po sobě čtyř synů věku dospělého: Albína, Gotharda, Tiburcie a Petra.

Urozená paní Magdalena Žďárská z Jesenic vlastní manželka dotčeného pana Jana Žďárského a (matka) mladých již psaných synův jeho, umřela a léta 1568 v pátek po třech králích a v tomto chrámu Božím Tachlovickém jest pochována. Jimž i nám všechněm Pán Bůh ráč milostiv býti. Amen.

Vím zajisté, že vykupitel můj živ jest a že v poslední den z země vstáti mám a zase oblečen budu v koži mou a v těle mém uzřím Boha, kterého uzřím já sám a oči mé spatří a ne jiný. Složena jest tato naděje má v lůnu mém.
Job v kapitole devatenáctý. Renovatum 1766 sub me Carolo Cziczek, parcho Tachloviensi.

Poznámka: Epitaf z 16. století byl odcizený v noci z 18. na 19. prosince 1997 při opakovaných krádežích církevních památek z kostela svatého Jakuba Většího v Tachlovicích.

Vdovec Jan se cítil v Tachlovicích osamocený, a proto přijal v roce 1570 od bratra Jiřího nabídku a odstěhoval se k němu na kladenský zámek. Tehdy také předal statek v Tachlovicích synu Albínovi. Bratr Gotthard Florian zdědil po Jiřím Žďárském roku 1574 většinu jmění s podmínkou, že po jeho smrti majetek přejde na tři syny Ctibora Tiburcího. Jan Žďárský ze Žďáru odešel na věčnost roku 1578 a byl pohřbený v kostele Nanebevzetí Panny Marie v Kladně v presbytáři před hlavním oltářem. Janův náhrobek byl umístěný před desku jeho otce Oldřicha.

Albín Žďárský ze Žďáru a na Tachlovicích (* 1539 – † 1580)

Nejstarší syn Jana Žďárského ze Žďáru a Magdaleny z Jesenic se narodil pravděpodobně 23. května 1539. V dospělosti se zapojil do vojenského života. Bojoval na straně Habsburků v tehdejších španělském Nizozemí proti tamním povstalcům. Od svého strýce Jiřího Žďárského, u kterého strávil mládí, postupně přebíral jeho povinnosti. V roce 1565 jej strýc vyslal na říšský sněm v době vlády císaře Maxmiliána II. V roce 1566 se zapojil do vojska strýce Jiřího (středověká povinnost šlechticů dodat vojsko a tažení se osobně zúčastnit). S ním se do boje vypravil i mladší bratr Ctibor Tiburcí. Armádě velel v tažení proti tureckým vojskům v Uhrách sám císař. Boje ukončila v září roku 1566 náhlá smrt sultána Suleymana II. Velikého.

Od otce získal Albín v roce 1570 panství Tachlovice. V následujících letech se nezúčastňoval politického života, pouze zastával čestnou hodnost císařova rady. Více než politice se věnoval lékařství a ranhojičství, v nichž získal pozoruhodné vědomosti.

Albín zůstal svobodný a zemřel asi 25. června 1580 ve věku pouhých 41 let. Byl pochovaný v kostele svatého Jakuba Na Starém Městě pražském. Hrob před hlavním oltářem kryje bílý opukový kámen s rodovým erbem a jednoduchým nápisem.

Petr Vok Žďárský ze Žďáru a na Velkém Kvici (* 1549 – † 1582)

Petr Vok byl nejmladším synem Jana Žďárského ze Žďáru, na Červeném Újezdu a Tachlovicích a Magdaleny z Jesenic.

Po Albínově smrti se Petr Vok (zkratka křesťanského svátku Petr **v okovech**, který připadal na 1. srpna, tudíž na den, kdy se Petr Vok narodil) neoprávněně ujal Tachlovic, čímž se obnovily bratrské spory. Všichni bratři se soudili, ale roku 1580 se dohodli na smíru. Rytíř Petr Vok se za 10 000 kop grošů míšeňských vzdal Tachlovic. V ten samý den 9. září 1580 se Ctibor Tiburcí vzdal svého tachlovického podílu a Gotthard Florian ho okamžitě připojil k panství Červený Újezd.

Petr Vok byl rozhazovačný, často zadlužený, proto jeho majetek pro budoucí dědice spravoval bratr Ctibor Tiburcí. Avšak roku 1582 celá rodina (manželka a tři děti) Petra Voka zemřela na mor.

Na sklonku 16. století žili obyvatelé Unhošťska v poklidu. Bohatý a úrodný zemědělský kraj byl rozložený při důležité rakovnické silnici, později označované jako karlovarská. Zemská cesta vedla skrz panství Červený Újezd, ke kterému náležely menší statky: Tachlovice (tradičně), Jeneč (od roku 1576) a Hostivice (od roku 1601).

Ctibor Tiburcí ze Žďáru a na Kladně (* 11. srpna 1545 – † 6. dubna 1615)

Tento v pořadí třetí syn byl potomkem Jana Žďárského ze Žďáru, na Červeném Újezdu a Tachlovicích a Magdaleny z Jesenic.

Neobvyklé jméno Tiburcí dostal podle data narození, kdy se slavil svátek svatého Tiburcí nebo též Tiburtia, starořímského mučedníka. Na tehdejší dobu získal solidní vzdělání i výchovu. Ve třinácti letech jej otec poslal na vychování k slezskému rytíři Adamu Schwabsdorfovi, s nímž procestoval mnoho krajin. Potom pobýval jako páže na sídle vlivného šlechtice Zbyňka Berky z Dubé, kde poznával kultivované prostředí a získával vzdělání ve šlechtických školách.

Zúčastnil se několika válek, například války turecké. V roce 1566 nastoupil službu u dvora arciknížete Ferdinanda. Byl úspěšným hospodářem. V roce 1574 zdědil na základě závěti majetek strýce Jiřího a dokázal dědictví dále rozmnožit. Jeho manželka Sibyla Hradištská z Hořovic byla velkou dobrotitelkou města Kladna. Založila místní špitál (lazaret), později přeměněný na chudobinec a první školu. Ctibor Tiburcí obnovil gruntovní knihy.

Vlivem dosažené společenské pozice se Ctibor Tiburcí od roku 1577 prosazoval v politické sféře. Do svých rukou soustředil mnoho významných úřadů. Díky postavením, která zastával, se počítal mezi nejvyšší královské hodnostáře. Byl zemským soudcem (1598 – 1609) a císařským radou

(1596 – 1609). V období let 1599 – 1612 vykonával úřad hejtmána Menšího Města pražského (Malé Strany), v letech 1601 - 1605 hejtmána Slánského kraje. V době panování císaře Rudolfa II. často cestoval jako diplomat do Polska.

Ctibor Tiburcí vystupoval v jednáních jako realisticky uvažující politik. Stál na straně umírněných katolíků, která dosáhla s protestantskými stavy domluvy, na jejímž základě vydal císař roku 1609 požadovaný majestát. Důležitou listinu spolupodepsal i rytíř Žďárský. Tímto podpisem získal vděčnost mnoha nekatolíků, a naopak si pohněval vlivné katolické šlechtice.

Po vpádu pasovských vojsk do Prahy a po obsazení celého širokého okolí se od císaře Rudolfa II. distancoval habsburský rod i většina českých stavů. To definitivně ukončilo císařův plán získat s pomocí pasovských oddílů ztrácející se moc. Od zkompromitovaného císaře se začali odvracet i poslední věrní. Zlomený Rudolf II. byl donucený svolat 11. května 1611 generální sněm české koruny, který jej s konečnou platností zbavil moci. Abdikaci Rudolfa II. byl jako jeho komorník a tajný rada osobně přítomný i Ctibor Tiburcí. O rok později Rudolf II. zemřel. Opatrné jednání Ctibora Tiburcího v době vpádu pasovských přineslo očekávané ovoce. Zachoval si tvář a byl jako vzorný katolík využitelný pro nového panovníka Matyáše. Brzy po své korunovaci obnovil Matyáš zemské úřady. Jmenoval Žďárského do prestižní funkce karlíštejnského purkrabí za rytířský stav (v letech 1612 – 1613), což byl jeden z nejvyšších zemských úřadů a jeho zástupce se přiřazoval mezi členy zemské vlády. Po obnovení úřadu zemských místodržících se stal pan Ctibor Tiburcí jedním z jeho jedenácti členů, čímž náležel k nejvyšším královským hodnostářům (v letech 1612 – 1614). Král Matyáš si musel pana Žďárského opravdu velmi vážít, neboť jej a jemu do výchovy svěřeného Floriana Jetřicha navštívil společně se svou manželkou Annou v roce 1612 cestou z Německa ze své korunovace za římskoněmeckého císaře na zámku v Červeném Újezdu. Císař tímto činem dal ostatní šlechtě najevo svou obzvláštní přízeň rodině Žďárských, která tímto našla nečekanou podporu ve snaze o společenský vzestup.

Na začátku 17. století patřili majetkově Gotthard Florian a Ctibor Tiburcí mezi nejbohatší české rytíře. Pan Ctibor se rovněž věnoval mnoha zálibám. Miloval lov, hudbu, oblíbil si historii a genealogii. Na jejím základě založil rovněž rodovou kroniku „Stammbuch“, která však shořela 7. listopadu 1620, den před bitvou na Bílé hoře, když Kladno vydrancovali a zapálili obávaní polští kozáci, tzv. lisovčáci, v císařských službách. Zároveň shořel archiv rodu Žďárských.

V závěti odkázal Ctibor Tiburcí veškerý svůj majetek synovi Janu Jiřímu. Jeho kladenské panství zahrnovalo 27 vsí nebo jejich částí.

Zemřel 6. dubna 1615.

Ctibor Tiburcí patřil k nejschopnějším a nejuspěšnějším příslušníkům svého rodu, co se týče úřední a politické kariéry. Byl v kontaktu s předními českými velmoži i s panovníky. Svou rodinu pozvedl majetkově, společensky, zapsal se do historie Kladna, které společně s manželkou Sibylou zvelebil.

Dobové vyobrazení rytíře Ctibora Tiburcívho Žďárského ze Žďáru a na Kladně jakožto soudce zemského. Vyobrazení je převzato z Diadochu Bartoloměje Paprockého. Jedná se o jeden z mála realisticky podaných portrétů soudobých šlechticů.

Jan Jiří Žďárský ze Žďáru a na Kladně (* asi 1581 - † 1626)

Byl synem Ctibora Tiburcívho, v mládí pážetem, později osobním služebníkem (radou) císaře Rudolfa II. Služba byla vysoce prestižní a byla vyhrazená pouze mladším členům nejpřednějších panských rodů Římskoněmecké říše. Poté působil jako císařský rada Rudolfova nástupce císaře Matyáše.

Žil ponejvíce na zámcích v Kladně a Červeném Újezdu či rodovém domě v Praze. Byl dobrým hospodářem a kladenské panství ještě rozšířil. Na rozdíl od svých předků se politice sice příliš nevěnoval, avšak v roce 1617 se připojil k stoupencům českého stavovského povstání společně s Florianem Jetřichem Žďárským, kterého do jeho dospělosti vychovával.

Roku 1613 se oženil s Eliškou Wolfeminou Berkovou z Dubé a Lipé (*před 1598 – †1665). Poněvadž jejich manželství bylo bezdětné, zdědil velkostatek Kladno Florian Jetřich (* 1598 – † 1653), který byl jediným vnukem jeho strýce rytíře Gottharda Floriana.

Gotthard Florian Žďárský ze Žďáru, na Červeném Újezdu, Hostivicích a Jenči (* 1542 – † 1604)

Syn Jana Žďárského ze Žďáru, na Červeném Újezdu a Tachlovicích a Magdaleny z Jesenic se narodil pravděpodobně v Kladně 4. května 1542 na den svatého Floriana, římského světce - mučedníka, po němž obdržel druhé jméno. První jméno dostal podle německého světce svatého Gottharda, benediktinského mnicha a později biskupa, jehož památka se v Čechách připomínala stejného dne. Jméno Gotthard se rovněž uvádí v písemných pramenech jako Gothard nebo Godehard.

Gotthard prožil část dětství společně s bratry na hradě Křivoklátu, který jeho otec krátce spravoval jako královský hejtman a poté na obnoveném sídle goticko – renesanční tvrzi v Tachlovicích.

Gotthard Florian se roku 1565 oženil s Kateřinou Reichlovou z Reichu (* 1545 – † 1608), jejíž rod pocházel z Německa. Kateřina Reichlová z Reichu zdědila po svém otci Dětrichu (Jetřichu) Reichlovi z Reichu Kroučovou u Loun s tvrzí, dvorem a vesnicemi Srbeč, Pozdeň, Hořešovice a Pochvalov.

Veškeré jmění rodiče shromáždili pro jediného syna Jana, který se narodil v roce 1566 a byl pojmenovaný po svém dědu Janovi starším Žďárském ze Žďáru, na Kladně a Červeném Újezdu (* 1502(3) – † 1578). Vyrůstal v blahobytu a ve víře umírněného podobojí, kterou vyznávala matka Kateřina a díky jejímu působení i otec Gotthard Florian, jenž se tak rozešel s tradičně katolickou orientací kladenské linie rodu Žďárských ze Žďáru, z níž vzešel, a které se nadále přidržoval jeho vlivný bratr Ctibor Tiburcí Žďárský ze Žďáru a na Kladně.

V roce 1566 věnoval otec Jan starší synům Gotthardovi Florianovi a Ctiborovi Tiburcímu nevelké panství Červený Újezd, kde se Gotthard Florian trvale usadil. Bratři statek osídlili lidmi. Celé červenoújezdské panství získal ambiciózní Gotthard Florian v roce 1574, když Ctibor Tiburcí byl prohlášený za budoucího dědice Kladna. Toho roku obdržel Gotthard Florian od strýce Jiřího sumu 8 000 kop grošů, avšak i tak se cítil v dědictví po něm poškozený a bratr Ctibor Tiburcí se s Gotthardem musel vyrovnat. Právo na dědictví po zemřelém bratrovi Albínovi Gotthard uhájil, když se protiprávně zmocnil Tachlovic nejmladší bratr Petr Vok. Po jeho odchodu se Ctibor Tiburcí statku vzdal a Tachlovice s Nučicemi připadly roku 1580 Gotthardu Florianovi, který je přiřčenil k Červenému Újezdu.

Tím se malé panství o třech až čtyřech vesnicích během dvaceti let rozrostlo na rozlehlý lidnatý velkostatek, který roku 1601 čítal dvacet čtyři vesnice. S pomocí manželky Kateřiny vybudoval Gotthard Florian za několik desetiletí rozsáhlý, kompaktní a výnosný velkostatek.

V podnikání si rovněž zdárně vedla Gotthardova manželka Kateřina Reichlová z Reichu. Ze svého věna skupovala majetek drobných vlastníků v blízkosti Červeného Újezdu i ve vzdálenějších místech (vsi Zbuzany, Jinoňice, Jinočany).

Gotthard Florian byl cílevědomý a vytrvalý člověk. Nezaměřil se tolik na veřejnou činnost, nýbrž na soukromý život, na majetkový růst a rozkvět panství.

Na místě nevyhovující tvrzi v Červeném Újezdu vybudoval v roce 1570 renesanční zámek. Obdélná jednopatrová stavba byla opatřena věží, která se však do dnešní doby nedochovala. Vnější stěny zámku byly ozdobené psaníčkovými sgrafity a figurálními výjevy, na straně z nádvoří erby zakladatelů sídla Gottharda Floriana a Kateřiny Žďárské z Reichu. Dovnitř se vstupovalo klenutým vjezdem. Za ním se v přízemí nacházely místnosti s klenutými stropy: světnice vrátného, komora, kancelář, kuchyně se spižírnu, pekárna, lázeň, ratejna, chlévy a stáje pro koně a voly. V prvním patře měli majitelé k dispozici třináct pokojů, osm komor a kapličku.

Také Gotthard Florian postupně skupoval okolní statky. V roce 1576 koupil od rytíře Jana Vchynského z Vchynic dvě tvrze a ves Jeneč za 9 000 kop grošů, dva poplužní a kmecí dvory, v

roce 1585 koupil od rytířů Údrčských z Údrče za 2 800 kop grošů tvrz Břve s panským dvorem a druhým dvorem v Řepích, vesnice Břve, Sobín, Řepy, majetek v Ptčicích a vinici na Bílé hoře. Kromě výnosů z panských dvorů mu přinášely zisk pivovary, chov ryb, vodní mlýny, a dokonce hutě na tavení železné rudy.

Jeho zajímavý počin se vztahuje k založení panské obory nedaleko Červeného Újezdu. V roce 1589 nechal pláň u Červeného Újezdu osít borovicovými semeny a žaludy. Po letech sloužil vzrostlý lesík, zvaný Hájek, jako obora i k odpočinku hostů Žďárských, jak potvrzuje ve svém deníku Adam mladší z Valdštejna. Za několik desetiletí se Hájek s loretánskou kaplí stal poutním místem pro věřící ze širokého okolí.

V roce 1601 Gotthard přikoupil za 30 000 kop grošů ves Hostivice s tvrzí a poplužním dvorem, dva mlýny, čtyři krčmy, poplužní dvůr s krčmou ve Zličíně a dva háje u Zličína. Koupě Hostivic byla výhodná rovněž pro její významnou polohu na zemské silnici. Do této doby vydali manželé Žďárských na koupě 60 000 kop grošů, celkový majetek čítal 150 000 – 200 000 kop grošů míšeňských. V tomto období byli třetí nejbohatší šlechtici ve Slánském kraji a majetnější než bratr Ctibor Tiburcí.

Vedle kladenského velkostatku tak vzniklo druhé podobně velké a prosperující dominium červenoujezdské. Zdrojem příjmů byly mimo jiné pivovary v Jenči, Tachlovicích, pravděpodobně zisk z půjček peněz a výhodně zhodnocených prodejů nemovitostí. V Praze na Malé Straně (v dnešní Nerudově ulici) a Starém Městě Gotthard Florian vlastnil několik menších domů, které využíval při pobytu na jednáních zemských institucí, které někdy trvaly měsíc.

I když upřednostňoval soukromý život, péči o rodinný majetek a zajištění hmotné budoucnosti před politickou činností, působil jako rada císaře Rudolfa II. Vykonáváním úřadu hejtmána Slánského kraje za rytířský stav v letech 1596 – 1603 následoval příkladu svého strýce Jiřího Žďárského ze Žďáru i prapředka Jana Šmikouského ze Žďáru. V roce 1603 stejný úřad zastával Gotthardův bratr Ctibor Tiburcí. V období 1581 - 1597 byl pan Gotthard dlouholetý přísedící komorního soudu. Od 70. let 16. století zasedal na zemském sněmu až do konce života roku 1604.

Gotthard Florian je pohřbený v kostele svatého Lukáše ve Svárově, nedaleko Červeného Újezdu. Místo jeho posledního odpočinku označuje tmavě hnědočervená mramorová deska o rozměrech 2,07 x 1,18 metru, s ornamenty na okrajích, v dolní části znakem ve čtyřlístku, nahoře s nápisem:

LETHA 1604 WE CZTWRTEK DEN PAMA
TNI STE LYDMILLI W 15 HODIN RANO VMRZEL
VROZENY A STATECZNY RYTIRZ PAN KOT
HART FLORIAN ZDIARSKY ZE ZDIARV
NA CZERWENEM AVGEZDCZY HOSTIVI
CZY A GENCZY G. M. CZYSAESKA
RADA A TVTO GEST POCHOWAN OCZI
KAWAGE WESE(LE)HO Z MRTWYCH WITANI.

V tomto kostele je pohřbená i jeho manželka Kateřina Reichlová z Reichu. Náhrobní deska stejného provedení je 1,98 x 1,06 metru velká, s nápisem:

LETHA PANIE MDCVIIL NA
DEN SESLANI DVCHA SWATEHO
VMRZELA VROZENA PANI KATE
RZINA ZDIARSKA ROZENA Z REI
CHU NA CZERWENEM AVGEZDCI
HOSTIWICI A GENZY A TVTO
GEST POCHOWNANA OCZEKAWAGE
WESELEHO Z MRTWYCH WSTANII.

V roce 1855 byla hrobka otevřená, náhrobky byly vyzdvižené z dlažby a zazděné ve zdi kněžiště.

Kateřina Reichlová z Reichu se zapsala do historie Svárova, sousední vesnice Červeného Újezdu, který sem spadal k římskokatolické farnosti kostela svatého Lukáše evangelisty. Ve Svárově obnovila faru a založila školu, kterou důchodem pojistila. Místnímu učiteli se kromě peněz poskytovaly z červenoújezdského statku některé naturálie (dřevo, obilí, a dokonce soudek piva). V závěti pamatovala na blízké příbuzné i poddané.

K paní Kateřině se váže následující pověst. Její otec rytíř Jetřich Reichl z Reichu sloužil ve vojsku českého a uherského krále Ludvíka, který zahynul v bitvě u Moháče. Rytíři Jetřichovi se podařilo z boje vyváznout bez zranění, a proto vykonal děkovnou cestu do Svaté země. V Jeruzalémě položil Jetřich Reichl z Reichu na Boží hrob prsten s vzácným karneolem, který po návratu daroval své choti Markétě. Drahocenný prsten se pak jako vzácná relikvie těšil velké úctě. Později rodinnou památku dostala od matky její starší dcera Kateřina, která úctu přenesla do rodiny Žďárských. Podle historika Josefa Mottla byl prsten s Kateřinou Reichlovou z Reichu uložený roku 1608 do hrobu.

Jan Žďárský ze Žďáru, na Červeném Újezdu a Tachlovicích (* kolem 1566 –† 1598)

Byl jediným synem Gottharda Florianu Žďárského ze Žďáru, na Červeném Újezdu a Tachlovicích a Kateřiny Reichlové z Reichu.

Od dětských let pobýval nejčastěji na Červeném Újezdu, kde rodiče nechali vybudovat místo nevyhovující tvrze renesanční zámek. Je pravděpodobné, že se mu tam dostalo základního vzdělání od domácího učitele, nelze vyloučit ani jeho pobyt v některém z kultivovanějších šlechtických sídel v okolí. Občas pobýval na kladenském zámku u strýce Ctibora Tiburcického. Jan se oženil, co zralý muž a s otcovým svolením si vzal svojí příbuznou Kateřinou Škrovadovou ze Škrovad a na Cítově (*? – 1603/4). Nevěsta přinesla do manželství malé panství Cítov u Mělníka. Po uzavření sňatku vyčlenil Gotthard Florian synovi panství Tachlovice, po kterých se úředně psal jako Jan mladší Žďárský ze Žďáru, na Červeném Újezdu a Tachlovicích. K panství patřily Tachlovice s goticko - renesanční tvrzí, panským dvorem, vsí Malé Tachlovičky a Nučice. Na tachlovické tvrzi se jim narodil 9. května 1598 syn Florian Jetřich (někdy uváděno 10. května 1598 a jméno Jetřich v podobě Děťřich).

Šťěstí čerstvě rozrostlé rodiny však nemělo dlouhého trvání, neboť Jan 15. prosince téhož roku odešel na věčnost. Stará pověst tradovaná v kraji o jeho úmrtí vypravuje, že zesnul na mor při cestě mezi Svárovem a Červeným Újezdem, přesně tam, kde dosud stojí kamenný sloup s letopočtem 1598.

Ve svárovském kostele, kde byl Jan Žďárský pohřbený, je umístěná náhrobní deska, na níž lze přečíst:

LETHA PANIE 1598 W A V-
TERY PO SWATE LVCZII NA POLI K D -
RVHE HODINIE NA NOCZ, NA CZELEM
ORLOGI VMRZEL VROZENI A STATECZ -
NI RITÝRZ, PAN JAN ZDIERSKI ZE ZDIA -
RV A NA CZERWENEM AVGEZDCZI A TA -
CHLOWICZICH GEHOZTO DVSSI PAN
BVH MILOSTIW BITI RACZ A W TOM -
TO MISTIE POCHOWAN GEST.

Náhrobní deska je 1,72 x 0,85 metru velká, v dolní polovině je znak v oválu. V roce 1855 byl náhrobek přemístěný do zdi kněžiště.

Skutečnou příčinu úmrtí Jana Žďárského na mor nelze zcela vyloučit.

Po předčasném otcově úmrtí přešel sirotek Florian Jetřich z tachlovické tvrze pod ochranu svého děda Gottharda Floriana na blízký Červený Újezd. Poručenství bylo svěřené, jak bylo tehdy obvyklé, nejbližšímu mužskému příbuznému, kterým byl tehdy děd dítěte. Matka Kateřina s hochem na Červeném Újezdu ze začátku pobývala, ale později se o ní veškeré informace ztrácejí a je pravděpodobné, že rovněž zemřela na mor. Gotthard Florian, který zemřel roce 1604, odkázal v závěti veškerý majetek milovanému vnoučkovi Florianu Jetřichovi a svěřil jej do péče své manželky Kateřiny. Červenoujezdské panství čítalo v roce 1606 dvacet čtyři vsi. I ona vnukovi odkázala většinu svého majetku. Zemřela v roce 1608. Chlapcovým poručníkem až do

jeho plnoletosti stanovila švagra Ctibora Tiburcího. Dvojnásobný sirotek žil na jeho výstavném zámku v Kladně obklopený renesančním přepychem a láskou prastrýce Ctibora Tiburcího a jeho manželky Sibyly. Až do prasynovcovi dospělosti se starali o jeho majetek víc než příkladně a svěřené statky spravovali společně s jejich kladenským panstvím.

V závěti odkázal Ctibor Tiburcí veškerý svůj majetek synovi Janu Jiřímu. Zemřel roku 1615.

Florián Jetřich ze Žďáru, pán na Kladně, Tachlovicích, Jenči, Červeném Újezdu, Vičicích a Boleboři (* 1598 – † 1653)

(jiný titul: Florian Jetřich Žďárský ze Žďáru, na Červeném Újezdu, Jenči, Tachlovicích a Hostivici)

Florián Jetřich Žďárský ze Žďáru se narodil 9. května 1598 (někdy se uvádí 10. května 1598) na tvrzi v Tachlovicích Janu Žďárskému ze Žďáru, na Červeném Újezdu a Tachlovicích a Kateřině Škrovdové ze Škrovd. Toužebně očekávaný pokračovatel rodu byl možná pokřtěný v tachlovickém kostele svatého Jakuba Většího. Jak bývalo ve šlechtických rodech obvyklé, narozené dítě mívalo několik kmotrů a kmoter. Malý kmotřenec jich měl pět, z nichž nejvýznamnější byl prastrýc Ctibor Tiburcí, který se řízením osudu stal také jednou z nejvýznamnějších osobností v jeho životě. První jméno zdědil po dědovi Gotthardu Florianovi, druhé po pradědovi Jetřichu Reichlovi z Reichu. Štěstí mladé rodiny netrvalo dlouho. Otec, rytíř Jan, zemřel ve stejném roce (prosinec 1598), kdy se mu narodil syn. V raném dětství hoch ztratil i matku (poslední zprávy o ní jsou z let 1603/4). Výchově vnuka se věnoval nejprve dědeček Gotthard Florián Žďárský ze Žďáru, po jeho úmrtí babička Kateřina Reichlová z Reichu, provdaná Žďárská. Oba chlapce vychovávali na zámku v Červeném Újezdu v protestantské víře přijímání podobojí.

Po smrti prarodičů, děd – 1604, babička – 1608, se ujal chlapcovy výchovy a vzdělávání prastrýc Ctibor Tiburcí. Staral se o něj na zámku v Kladně. Život na přepychové kladenské rezidenci byl jiný než na skromném zámku v Červeném Újezdu. Kypěl rušným životem, což bylo podmíněné společenským postavením rodu Žďárských a nárokům na reprezentaci, která vyplývala z postavení prastrýce, co vysokého zemského úředníka a dvořana a jeho syna Jana Jiřího u císařského dvora.

Florian Jetřich vyrůstal v době renesance a humanismu, kdy se kladl velký důraz na vzdělání, které mělo šlechtici zajistit přístup do vyšší společnosti. Dostal soukromého učitele, kněze Václava Roztočila, který jej vedl ke katolické víře, k níž chlapec konvertoval, což se ukázalo nezbytné pro jeho budoucnost, pokud by v dospělosti pomýšlel na vyšší úřad, nové možnosti uplatnění ve dvorských funkcích i oblibu u Habsburků nebo jejich věrných stoupenců, což by jako protestant neměl. S knězem, učitelem a vychovatelem Václavem Roztočilem jej pojilo přátelství i v dospělosti. Ohledy na prestiž a dostatek finančních prostředků umožňovaly, aby chlapec získal odpovídající vzdělání. Plně se věnoval studiu jazyků (ovládal češtinu, němčinu, latinu, později i francouzštinu a italštinu), matematiky, hospodářství, hudby, rétoriky, rodové historie a náboženství. Zdokonaloval se v tanci, šermu, jízdě na koni, lovu a potřebných dovednostech. Po úmrtí Ctibora Tiburcího v roce 1615 se mu věnoval jeho syn Jan Jiří Žďárský ze Žďáru, jenž byl posledním, v pořadí již čtvrtým, poručníkem Floriána Jetřicha. Spolu se svým otcem se výchovu Floriana Jetřicha zhostili zodpovědně.

Florian Jetřich postupně zdědil obrovský majetek: po otci Tachlovice, po dědovi Újezdec (Červený Újezd), Jeneč, Hostivicko a po strýci Janovi kladenský statek a Žďár, který Jan koupil v roce 1623, aby zachoval rodové sídlo v majetku Žďárských ze Žďáru.

Florian Jetřich střídal pobyty v Kladně a Červeném Újezdu s pobyty v Praze, kde se seznamoval s tamní společností. Prostřednictvím vlivných příbuzných, kteří zastávali rozličné zemské a dvorské funkce, měl usnadněný přístup i ke královskému dvoru. Díky tomu se v okruhu jeho přátel ocitl pozdější stavovský politik Kryštof Harant z Polžic a Bezdržic. Pohnuté dětství zformovalo Floriana Jetřicha v bystrého, mladého muže.

Ačkoliv byli Žďárští jen rytířským rodem, k prosazení mezi vyšší stav měli posloužit nejen rostoucí hmotné statky, ale zejména sňatky s prestižními šlechtickými partnery, například Martinici, Černíny z Chudenic, Berky z Dubé nebo Vratislavy z Mitrovic. Jan Jiří měl se svým synovcem smělé plány. Usiloval o to, aby se dědic rozsáhlého rodového majetku oženil s Alžbětou Koronou Bořitovou z Martinic. Pocházela z velmi slavné rodiny, která byla považovaná za jednu z deseti nejvýznamnějších aristokratických rodin celého království. Byla dcerou Jaroslava (II.) Bořity z Martinic (* 1582 – † 1649), majitele sousedního smečenského panství a jeho první manželky Marie Eusebie ze Šternberka (*1584 – † 1634), s níž se oženil v roce 1601 a měli spolu deset dětí (šest synů a čtyři dcery).

Jaroslav Bořita z Martinic byl nejvyšší purkrabí Království českého, nejvyšší hofmistr purkrabí hradu Karlštejna za panský stav, nejvyšší zemský komorník, nejvyšší zemský sudí Království českého a královský místopředseda. Vzhledem k rodové tradici a vzdělání na jezuitských kolejích vždy hájil katolické pozice. Dědeček budoucí nevěsty Adam starší ze Šternberka byl jako nejvyšší pražský purkrabí hlavou zemské vlády. Oba pánové působili v užší královské radě a v době nepřítomnosti krále byli královskými místopředsedy. Mladičká slečna z Martinic se tedy stala nanejvýš vhodnou partií, která mohla rodině Žďárských pomoci u císařského dvoru zvýšit rodový kredit. Majetkově by to byl sňatek zcela rovný, ale nikoliv společensky. Žďárští patřili pouze do stavu rytířského, Martinicové do panského.

V roce 1617 se pod vlivem svého příbuzného (syna svého prastrýce Ctibora Tiburcího) Jana Jiřího přihlásil Florian Jetřich za stoupence strany podobojí a odpřisáhl věrnost vzbouřeným českým stavům. Stal se odbojníkem proti císaři, což učinil z ryze pragmatických důvodů – pro uchování svého majetku. Současně však ctihodný rytíř Florian koketoval s přízní předáka katolické strany Jaroslava Bořity z Martinic a na Smečně. Nebylo tomu ani tak kvůli němu samotnému, jako kvůli jeho dceři, dle mínění soudobých svědků *„děvy netoliko urozené, ale též ve figuře a vzezření velice půvabné“*.

Martinic nebyl proti sňatku, jednání o satební smlouvě však zkomplikovalo stavovské povstání. Po smrti Rudolfa II., když nastoupil na trůn jeho bratr Matyáš, přesvědčivý katolík, zvýšilo se v Čechách náboženské napětí.

Pražská defenestrace v roce 1618 byla demonstrativním aktem odporu českých stavů vedených Jindřichem Matyášem Thunem proti porušení Rudolfova majestátu, který zahájil české stavovské povstání a tím i třicetiletou válku. Improvizovaný soud za velezradu odsoudil protireformní habsburské místopředsedy Viléma Slavatu z Chlumu a Košumberku, Jaroslava Bořitu z Martinic s písařem Fabriciem k trestu smrti. Z oken druhého patra (výška 16 – 20 metrů)

Pražského hradu byli svrženi 23. ledna 1618 do příkopu pod ním. Jako zázrakem přestáli nebezpečný pád bez závažnějších zranění i střelbu po nich. Následky pádu zmírnila vrstva vyhozeného papíru a odpadků. Dodnes na místech dopadu v Zahradě Na Valech stojí kamenné památníky vděčných zachráněných místodržících.

Florian Jetřich poskytl Jaroslavu Bořitovi nepřehlédnutelné služby při útěku z Prahy po defenestraci. Když prchal do bezpečí před protestanty, poskytl mu na tachlovickém statku útočiště a čerstvé koně k cestě do zahraničí. Martinic ještě téže noci uprchl do Bavorska.

Žďárský po útěku smečenských do ciziny zůstal v rodné zemi a udržoval spojení s rodinou v emigraci. Po zhoršení politické situace se rozhodl odjet do Pasova a požádat o ruku své vyvolené.

Věrný páter Václav Roztočil ho doprovodil při cestě za nevěstou Alžbětou Koronou z Martinic do Německa a později dokonce při putování do Itálie. Jako projev vděčnosti ho později Florian Jetřich ustanovil kladenským farářem.

Martinic si vymohl po Florianovi Jetřichovi jako pojištění budoucnosti dcery věno 50 000 rýnských zlatých. Mladý pán se tedy mohl po pečlivě sepsané svatební smlouvě na jaře roku 1620 v Pasově šťastně a výhodně oženit. Sňatek s několikadenním veselím se uskutečnil v rezidenci arciknížete – biskupa Leopolda V. Habsburského v Pasově za účasti pozvaných hostů z nejvyšších šlechtických kruhů.

Floriana Jetřicha jako každého jiného šlechtice zajímala budoucnost rodu ve smyslu předání rodové štafety mužskému potomkovi. V souvislosti s prosbou o narození mužského pokračovatele rodu podnikl manželský pár Žďárských poutní cestu do italského Loreta a Assisi. Vzhledem k tomu, že se informace o datu narození jejich syna Františka Adama liší, není zcela jasné, zda návštěva Itálie proběhla před jeho narozením jako prosebná nebo až poté. Pak by se spíše jednalo o cestu děkovnou. Je také možné, že se jednalo o poděkování za přízeň císaře a krále Ferdinanda I. a za přežití dramát válečných událostí po roce 1618.

Právě s rodem Žďárských, hluboce věřících katolíků, je spojená významná církevní stavba - založení loretánské kaple (Santa casa = Svatá chýše) v Hájku u Červeného Újezdu v roce 1623.

Historie Hájku začala roku 1589, kdy Florianův dědeček Gotthard nechal na volné pláni vyrůst lesík. Ono místo již dříve sloužilo jako útočiště poutníkům a lidem, kteří pracovali na okolních polích. Před sluncem a nepohodou se uchylovali pod koruny letité borovice a třešně, kde překrásně zpívali ptáci, především slavíci. Tato idylka však vysazením dalších stromů skončila. Obsadilo je loupeživé ptactvo, hlavně krkavci, vrány a různí dravci, kteří devastovali okolí a nedali se nijak vypudit. Na vroucí modlitbu pana Gottharda se ovšem stal zázrak: nevídané letní krupobití, kdy z nebe padaly velké kusy ledu, všechny ptáky v háječku vypudily nebo pobily.

Obdivuhodná událost svědčící o mimořádném charakteru místa vedla jeho vnuka Floriána Jetřicha Žďárského, že si k stavbě slavné loretě vybral právě Hájek. Splnil tím slib, který dal roku 1621 Pánu Bohu a Panně Marii, že když se mu narodí vytoužený syn a dědic, nechá na svém panství vystavět loretánskou kapli.

Florián Jetřich právě při cestě do Itálie, uviděl v Loretě domek Panny Marie. Pověst vypráví, že domek sem přenesli andělé, když se Svaté země zmocnili muslimové.

Po svém návratu z Itálie nechal v lesíku Hájek u Červeného Újezdu Florián Jetřich Žďárský ze Žďáru postavit loretánskou kapličku na počest narození vytouženého syna a dědice Františka Adama Eusebia Seraficia (*1622 nebo 1623). Základní kámen stavby byl položený 12. června 1623. Byla dokončená v roce 1624 a vysvěcená ke cti blahoslavené Panny Marie Loretánské 2. července 1625 arcibiskupem pražským, kardinálem Arnoštem Harrachem při slavnosti církevního svátku Navštívení Panny Marie. Urození manželé Žďárští dovezli z Itálie sošku tzv. černé madony, Panny Marie Loretánské, která byla posvěcená dotykem s originálem. Tím kopie nabyla zázračné vlastnosti jako originál a pojmenování Panna Marie Hájecká.

Panna Marie Hájecká

Loretánská kaple

Milostná socha Panny Marie Hájecké, více než 50 cm vysoká, byla zhotovená ze zimostřezového dřeva, s tmavým odstínem pleti, k níž se vztahuje citát ze starozákonné Písni písní: „Černá jsem - a přece krásná.“ Madona chová u levého ramena malého Ježíška, který pravou rukou žehná a v levé drží sféru. Oba měli na hlavách stříbrné korunky s drahokamy a na sobě ozdobně vyřezávané pláště v červeno – modré barevnosti. Často byly obě postavy halené do společných vyšívaných pláštů.

Manželé Žďárští věnovali lesní svatyni množství cenných předmětů, například antependium vyšívané zlatem, stříbrem a perlami, významní hosté drahocenné dary.

To už se stále více vyprávělo o zdejších zázracích. Jeden z nich se udál roku 1625, právě v den vysvěcení loretánské kaple. Tehdy se při jízdě do Prahy splašili koně. V kočáru, který táhli, cestovali arcibiskup Harrach, Jaroslav II. Bořita z Martinic a Florian Jetřich Žďárský, jenž z vozidla vypadl. Modlil se k Panně Marii, a přestože mu kola přejela obě nohy, vyvázl z nehody bez zranění, což se uvádělo jako zázrak. Podobná svědectví o záchraně, uzdraveních z těžkých chorob přibývala a připisovala se zázračné moci posvátného místa.

Loreta v Hájku je jednou z prvních postavených v Čechách, starší než známá pražská Loreta, jejíž vznik byl právě hájeckou loretou inspirovaný. V barokním období 17. století vyrůstaly loretánské kaple ve všech katolických zemích a stávaly se poutními místy. Nejinak tomu bylo i v Hájku včetně zázračných uzdravení.

Ztracené zdraví nabyli vojáci, ochrnutí na nohy a odměnil se Panně Marii stříbrným srdcem. Podobně se zachovali další uzdravení, a tak se začal tvořit klášterní poklad sestávající ze stříbrných očí, hlav a dalších částí těl, které byly uzdravené, a dokonce i dítě, jež se díky modlitbě ke zdejší Panně Marii narodilo. Býval také zvyk věnovat za vymodlené děti svíci vážící stejně jako novorozeně.

Tachlovický farář Jan Klodomastes se nakazil morem při návštěvách nemocných. V modlitbách za své vyléčení slíbil pouť bosky do Hájku, kterou 28. srpna 1625 vykonal. Na památku navráceného zdraví „nohy voskové a tabuli malovanou v kapli poručil pověsiti.“ Postupně mniši do hájecké pamětní knihy zaznamenali přes sto podobných zázraků. Přibývalo poutníků, kteří mohli získat papežské odpustky s platností deseti let.

Již v roce 1626 vyšla první kniha o Hájku, jeho založení a stavbě, kterou sepsal Václav Burian Jesenický, učitel z nedalekého Svárova, přímý účastník událostí, v níž zaznamenal některé zprávy o zázracích, jež se v Hájku udály. Od roku 1626 mohli získávat věřící plnomocné odpustky. Panna Marie Hájecká byla vyhledávanou ochránkyní před morem.

Dévoční lístek ze 17. století zpodobňuje přenesení loretánské kaple a je opatřen erby hrabat Žďárských a Martiniců.

Zájem lidu byl obrovský, že již roku 1630 musela být kaple rozšířená. Jiné zdroje uvádějí, že ji nechal částečně zbořit sám zakladatel Florian Jetřich, když vyšlo najevo, že kaple nesplňuje přesně parametry loretánského svatostánku. Je pravděpodobné, že v tomto případě hrála svoji roli i osobní prestiž. Novou kapli rovněž vysvětil kardinál Arnošt Harrach 8. září 1630, symbolicky v den svátku Panny Marie, jíž byla zasvěcená.

Nejprve o ni pečoval poustevník žijící v domku vedle kaple. Poutní místo časem potřebovalo ale stálou duchovní správu.

Hájecká kaple z roku 1630 byla jednoduchá cihlová stavba obdélníkového půdorysu, s kamenným ostěním vstupů a oken. Původně měla sedlovou střechu, která byla při přestavbě v roce 1671 nahrazená valbovou. Interiér se blížil italskému vzoru Svaté chýše svými rozměry: 7,97 x 4,21 metru a výškou 6,9 metru, s cihlovou valenou neomítnutou klenbou a mohutnou profilovanou římsou po patě klenby. Původní podlaha byla z dřevěných špalíků, v pozdějších letech byla vyměněná za kamennou z čtvercových dlaždic.

Ve východním výklenku stála na velké konzoli v podobě akantových listů soška Panny Marie Hájecké. Oltář před ní se svatostánkem měl po stranách znaky zakladatelů kaple Floriana Jetřicha a Alžběty Korony Žďárských ze Žďáru. Jeho přední dolejší část oltářního stolu (mensy), kterému se říká antependium, byla vyložena zlaceným stříbrem s monogramem Panny Marie. Po stranách byly umístěné relikviáře svaté Barbory, svatého Floriana, svatého Josefa a dalších světců, spolu s poprsími svatých Petra a Pavla. Loď od mariánské svatyně oddělovala mříž s břevnem v hořejší části a nápisem:

„ZDIARSKY ADUM GENTEM TU PIA VIRGO VEDE“
(český překlad: Žďárský rod, ty Panno Milostivá, ved’)

Po levé straně stála socha Panny Marie a vpravo svatého archanděla Gabriela, připomínající slavnost Zvěstování Panny Marie. Na jedné stěně kaple se dochovala malba postavy Panny Marie s Ježíškem a klečícím zakladatelem kaple Florianem Jetřichem Žďárským. Na západní straně restaurátoři odhalili také fresku postavy Matky Boží s Ježíškem a svatým Antonínem. Pod nimi je malá postava zakladatelky Alžběty Žďárské se synkem (František Adam).

Poutní místo Hájek nebylo jedinou církevní stavbou Floriana Jetřicha. V letech 1624 (1625) dal vystavět v kostele svatého Lukáše ve Svárově půlkruhovou kapli s oltářem zasvěcené svatému Rochovi a svatému Šebestiánovi, patronům proti moru, který tehdy často sužoval tamní obyvatelstvo.

V Kladně nechal zbudovat v roce 1630 kapličku zasvěcenou jménem svého patrona svatého Floriana a křestním jménem patronky své manželky svaté Alžběty.

Rovněž v roce 1630 vydal vlastním nákladem společně s manželkou Alžbětou český překlad díla Horatia Tursellina z Tovaryšstva Ježíšova pod titulem: „Slawa neysvětěgssjho domu Lauretánského“, v němž je zmínka o kapli v Hájku.

Z Floriána Jetřicha Žďárského ze Žďáru se stal přičiněním jeho tchána Martinice pokorný císařský služebník a horlivý katolík.

Jan Jiří Žďárský ze Žďáru a jeho synovec Florián Jetřich byli po bitvě na Bílé hoře obžalováni ze vzpoury, a hlavně z toho, že 1. října 1619 přísahali na konfederaci odbojných stavů. Na přimluvu Jaroslava Bořity z Martinic byli roku 1622 od císaře pardonováni (rehabilitace cti) a Jan Jiří byl naopak povýšený do stavu říšských svobodných pánů.

Vztah manželů Žďárských byl hluboký a vroucný. Narodilo se jim osm dětí:

Kateřina Marie (* kolem roku 1622)
František Adam Eusebius Seraficus (Seraficus) (* zřejmě 1624)
Polyxena Ludmila Eusebie Frebonia (* 1625)
Ferdinand Jaroslav Eusebius (*1629 - zemřel v dětství)
Johana Eusebie Barbora (* přibližně 1631)
Marie Maxmiliana Eva Terezie (* 8. 9. 1633)
Anna Kateřina (* kolem 1635)
Terezie Eleonora Alžběta (* zřejmě 1639)

Vysvětlivka:

Uvedené pořadí některých dětí je jen pravděpodobné, jelikož se data narození sourozenců v různých zdrojích liší.

Potomci byli v katolickém prostředí vychovávaní přespříliš zbožnou matkou Alžbětou Koronou velmi přísně. Na výchovu vnoučat měl jistě vliv dědeček Jaroslav II. Bořita z Martinic, tak i jeho rodina.

Po roce 1622 čekala Floriana Jetřicha strmá kariéra. Aby se postavení Žďárských vyrovnalo Martinicům, pomohl tchán Bořita z Martinic postup Floriana Jetřicha nejprve v roce 1622 k udělení titulu říšského barona, čímž byl rod Žďárský povýšený do panského stavu, s titulem svobodných pánů a oslovením „urozený pán“. Úsilí mnoha generací Žďárských se vyplnilo. Významně si jeho rodina polepšila i majetkově. Když příbuzný Jan Jiří Žďárský zemřel roku 1626, dědil po něm Florián s potomstvem a byl mu umožněn nákup zkonfiskovaných statků.

V roce 1628 byl Florian Jetřich povýšený do stavu říšských hrabat. Rodový erb s červenou a stříbrnou polcenou orlicí se zlatým perizoniem (úzká pružina tvaru půlměsíce přes hrud' a křídla zakončená zpravidla jetelovými trojlístkami a zlatou zbrojí = drápy a zobák) na modrém štítě získal při povýšení Žďárských do hraběcího stavu polepšení. Jejich orlice dostala zlatou korunku.

V roce 1631 Florian Jetřich získal hodnotné a prestižní ocenění od císaře Ferdinanda II., když byl jmenovaný velkým dědičným palatinem, což byl vysoký šlechtický titul s pravomocí zastupovat císaře na jeho některých panstvích i v jeho právech. Na pana Floriana delegoval například právo povyšovat do nižšího šlechtického stavu, propůjčovat erb, osvobodovat od cel a mýt či právo razit vlastní mince. Toto výjimečné ocenění uděloval panovník jen velmi úzkému kruhu šlechticů, které pokládal za své skutečné opory. Tak se vcelku průměrný rod Žďárských ze Žďáru vypracoval mezi společenskou a majetkovou elitu Českého království. Paradoxně toto ocenění získal dříve než tchán Jaroslav Bořita z Martinic, jenž mu s prudkým společenským vzestupem všemožně pomáhal. Florian Jetřich postupně získal také hodnost nejvyššího císařského dvorního maršálka císaře Ferdinanda II., královského rady, komorníka a zemského soudce. Snažení

mnoha generací jeho předchůdců vybudovat jednotnou a pevnou středočeskou državu, jež by byla oporou jejich rodu a překročit svůj původní společenský stav, konečně slavilo úspěch.

Spojil panství Kladno s Červeným Újezdem a na nich usiloval o ekonomické oživení hospodářství a prosazoval robotní úlevy. Ve snaze obnovit válkou poničené Kladno, zakázal nové roboty a potvrdil cechovní práva.

Vzájemná náklonost Floriana Jetřicha a Alžběty Korony trvala až do předčasného úmrtí manželky roku 1649.

Florian Jetřich říšský hrabě žďárský ze Žďáru, pán na Kladně, Červeném Újezdu, Vičicích, Göttersdorfu a palatin, nejvyšší dvorní maršálek krále českého a císařský rada zemřel 7. května 1653 v Kladně a byl pohřbený v rodinné hrobce v kapli svaté Anny v Chrámu svatého Víta v Praze po boku svojí manželky.

náhrobek šlechtického rodu Žďárských ze Žďáru v kapli svaté Anny v Chrámu svatého Víta na Pražském hradě

František Adam Eusebius Seraficus Žďárský ze Žďáru (* asi 1624 – † 1670)

Byl tolik očekávaným potomkem manželů Floriana Jetřicha Žďárského a Alžběty Korony z Martinic. Datum jeho narození není jednoznačné, jelikož podle různých poznatků je rozptýl od roku 1621 až do roku 1624.

Výchozí pozice Františka Adama byla více než dobrá. Rozsáhlý majetek, který se zkoncentroval v rukou jeho otce z různých dědických podílů, byl navíc doplněný o elitní společenské postavení. V dětství často cestoval s rodiči z Prahy do Vídně, v níž otec plnil povinnosti císařského úředníka.

Od mládí se mu dostávalo kvalitního vzdělání, které mohl rozvíjet. Jeho učitelem byl Tomáš Mikuláš Nigroni (původní podoba jména byla Černý). S ním absolvoval poznávací cesty po Německu a Itálii. V italské Sieně v roce 1644 studoval na katolické univerzitě. Pro dědičného nástupce bylo nezbytné, aby se jako vzdělaný uplatnil při správě panství a zároveň získal patřičný rozhled.

František Adam zpočátku pokračoval v započaté práci svého otce, i když ve zcela jiném duchu. Stal se sice dvorním a komorním radou královského soudu, hejtmanem Slánského kraje, palatinem, ale veškerý jeho zájem byl upřený k rozvoji poutního místa Hájek.

Po skončení třicetileté války se snažil zahlazovat válečné šrámy, ale pro velké výdaje církevním hodnostářům a pro nedostatek vhodných obyvatel, protože mnoho z nich bylo zabitých, předčasně zemřelých nebo jinam zběhlých, šla obnova velkostatků velmi pomalu. Zajistil obnovu a rozšíření kladenského zámku, jenž v třicetileté válce utrpěl „nekonečné“ škody, aby odtud vedl správu kladenského a červenoújezdského panství.

Františka Adama mohla čekat skvělá budoucnost a mohl vzhledem k příbuzenským svazkům a konexím zastávat přední úřednická místa v Čechách, ale situace se nakonec vyvinula jinak. On však propadl okázalé zbožnosti, oželel vysoké dvorské úřady, které mohl ze svého společenského postavení očekávat. Odmítl nabízené statky a zasvětil svůj život zbožnému rozjímání a podpoře katolictví. V otázkách víry měl značný vliv na své sestry. Jako horlivý vyznavač mariánského kultu se staral hlavně o rozkvět Lorety v Hájku, kde vedle Kladna nejvíce pobýval. Stal se dobrodincem lidí na svých panstvích, podporoval kladenskou školu a špitál. Z rodové tradice alespoň nějaký čas kolem roku 1656 zastával úřad hejtmana Slánského kraje. Byl také radou císaře Ferdinanda III. a jeho nástupce Leopolda I., ale ve Vídni se příliš nezdržoval.

Poslední mužský potomek rodu Žďárských ze Žďáru žil vlastním životem naplněným hlubokou zbožností. Uctíval svatého Františka a řídil se jeho učením o prostotě a poskytování pomoci potřebným. Z dochovaných údajů vyplývá, že daroval pražské chudině 500 zlatých rýnských. V závěti nezapomněl finančně obdarovat své věrné služebníky. Vysoké částky odkázal církevním objektům: Loretě v Hájku 10 000 rýnských zlatých a stejnou sumu zdejšímu františkánskému klášteru. V roce 1659 zahájil obnovu pustého kostela svatého Jakuba Většího v Hostivici. Postupně nechal přistavit presbytář, sakristii a věž.

Po úmrtí otce Floriana Jetřicha Žďárského převzal od roku 1653 péči o Hájek syn František Adam. V roce 1659 založil při loretánské kapli františkánský klášter. Poutní místo potřebovalo stálou duchovní správu, a proto František Adam Eusebius Žďárský, povolal v tomto roce do Hájku františkánské mnichy z Jindřichova Hradce.

Františkáni jsou členové církevního františkánského řádu a hlásí se k odkazu svatého Františka z Assisi (* 1182 - † 1226), který ho založil. Papežský souhlas k veřejnému působení řád získal roku 1209. Oficiálně byl schválený v roce 1223. Příslušníci přísného mnišského řádu kladou důraz na asketický způsob života, odříkání, poslušnost, chudobu a službu bližním jak hmotnou, tak duchovní. Významná je kazatelská a misijní činnost. Františkány uvedla do Čech svatá Anežka Česká. Řád se dělí na více skupin.

Řádový oděv tvoří tmavohnědý hábit s volnou kapucí tvarem připomínající kříž. Oděv je přepásaný bílým provazcem s třemi uzly, které představují znamení tří slibů: chudoby, čistoty a poslušnosti. Jako obuv slouží kožené sandály.

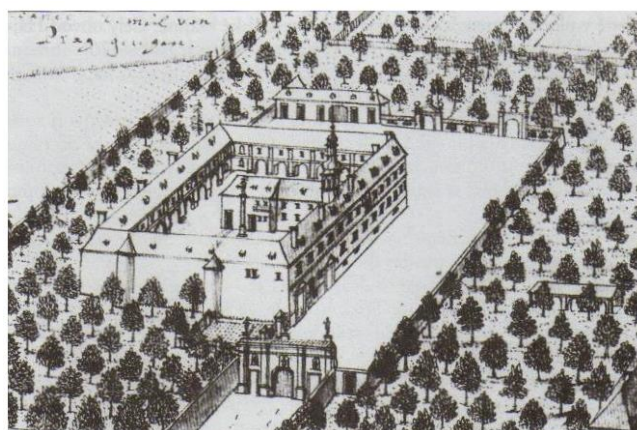
Členové nedisponují žádným soukromým majetkem, povolené je pouze společné vlastnictví. Zdroje obživy získávají hlavně vlastní prací.

Nejdříve žili v Hájku v dřevěné chalupě pouze dva mniši, později v poustevně při Loretánské kapli půl tuctu řeholníků. Toto provizorium netrvalo dlouho, protože již roku 1663 byla podepsaná smlouva se staviteli Carlem Luragem a Giovannim Domenicem Orsim o výstavbě klášterního komplexu.

Carlo Lurago, (* 1608 – † 1684), architekt a sochař italského původu tvořící v Čechách, Rakousku a Bavorsku. Mezi jeho nejvýznamnější stavby patří pražské Klementinum, kostel sv. Ignáce na Karlově náměstí v Praze, poutní kostel ve Svatém Janu pod Skalou, Svatá Hora u Příbrami, nebo zámek Humprecht u Sobotky a další díla.

Giovanni Domenico Orsi, (* 1654 – † 1679), italský architekt a stavitel, který se podílel na církevních stavbách i občanských výstavběch v Čechách, například Kolowratského paláce v Praze, Teologického sálu Strahovské knihovny v Praze a dalších. Patřil mezi významné osobnosti, které ovlivnily barokní architekturu 17. století.

Areál v Hájku měly tvořit klášter, hospic a dvě budovy propojené dvěma ochozy s kaplemi. Uprostřed takto vytvořeného rajskeho dvora stála původní loretánská kaple. Smlouva předpokládala i výstavbu obytných a hospodářských budov, refektáře, knihovny, která měla ve vrcholném období více než 3 000 svazků. Jen za práci měli stavitelé dostat 4 500 zlatých rýnských, neboť materiál dodával stavebník. Stavba však vázla, stavitelé se hájili, že nedostávají zaplacenou, a tak se musel roku 1666 obrátit představený františkánů se stížností na Žďárské. Pro přetrvávající finanční problémy byly východní křídlo a věž s hodinami dokončeny v roce 1668 ještě za života Františka Adama Žďárského ze Žďáru.

Dva pohledy na rodový klášter v Hájku. První ukazuje hlavní vstupní křídlo. Druhý je grafikou z počátku 18. století.

František Adam zemřel předčasně, ani ne v 50 letech, v kladenské rezidenci 5. (popř. 7.) dubna 1670, svobodný a bezdětný, aniž by splnil naděje svého rodu. Dostavbu františkánského konventu následně dokončili v roce 1681 správci majetku Žďárských, spříznění smečenští Martinicové.

Tento poslední mužský potomek rodu Žďárských byl pohřbený vedle svých rodičů do hrobky v kapli svaté Anny v Chrámu svatého Víta v Praze. Na přání Františka Adama Eusebia bylo však jeho srdce uloženo pod prvním stupněm mariánského oltáře Loretánské kaple v Hájku. Na zem byl umístěn kámen s nápiem:

„Sepultura cordic Fran. Eusebii comitis a Sora.“
(Hrob srdce Fran, Eusebia hraběte ze Žďáru“).

SEPVL
TVRA DIS
FRAN. EVSEBII
COMITIS
A SORA
7. APR.

Plíce a slezina byly uloženy v kladenském kostele.

Kladenská a červenoújezdská větev rodu Žďárských vymřela po meči úmrtím Františka Eusebia v roce 1670.

Vysokých aspirací rodičů se výborně zhostilo pět žijících dcer, hraběnek Žďárských, které se včetně již zesnulé nejstarší sestry Kateřiny Marie hraběnký z Nostic, provdaly do významných šlechtických rodů Českého království:

Polyxena Ludmila Eusebie Frebonia hraběnka ze Šternberka, (původně baronka Švihovská z Rýzmburka)

Marie Maximiliána Eva Terezie hraběnka Hýzrllová z Chodů, (původně Slavatová z Chlumu a Košumberka)

Johanna Eusebie Barbora hraběnka z Caretto – Millesimo, (původně Myslíková z Hyršova)

Terezie Eleonora Alžběta hraběnka z Ugarte

Anna Kateřina hraběnka z Magnis.

Všechny byly silně věřící a svou víru podobně jako otec a bratr projevíly stavbou četných církevních objektů.

Po úmrtí Františka Eusebia existovalo pouze panství kladenské a červenoújezdecké.

K červenoújezdskému panství náležely po třicetileté válce následující osady:

K rychtě doberské: Dobrá dolejší (nyní Malá), Dobrá hořejší (nyní Velká), Doksy, Družec, dva grunty Kyšice, Přítočno hořejší (nyní Velké), Přítočno dolejší (nyní Malé), část Hřebče.

K rychtě červenoújezské: Červený Újezd, Rymáň, Svárov, Podkozí, Libečov, Nenačovice, část Ptice dolejší, Nučice, Tachlovice, Jinočany – podle berní ruly z roku 1654 k tachlovickému panství patřily z Jinočan pouze tři grunty, pastouška a panská hospoda.

K rychtě hostivické: Hostivice, Hradiště, Zdejcina, Řepy či Žepy, Sobín, Litovice, Malý Jeneč, Velký Jeneč, Břve.

Roku 1662, když se zakládaly nové gruntovní knihy, bylo v těchto 27 obcích 260 gruntů, z nichž 103 byly pusté (v Tachlovicích z 16 gruntů včetně dvou mlýnů a jedné krčmy; byl pustý jeden).

Svůj rozsáhlý majetek, kladensko – červenoújezdské panství František Eusebius odkázal vedlejší větví rodu Žďárských. Dědicem se měl stát jeden ze synů Mikuláše Žďárského, jenž se pro víru odstěhoval i se svými dětmi do Saska. Jmenovaný dědic nemohl převzít svůj majetek, protože mu nebylo povoleno, aby se jako protestant směl navrátit do Čech a on nechtěl změnit svou víru. Po letech sporů nastalo tedy mezi ním a pěti sestrami zemřelého Františka Eusebia v roce 1688 narovnání, jímž se zmíněný univerzální dědic zřekl svého dědictví a přijal za něj 76 000 zlatých jako náhradu (někdy se uvádí 53 000 zlatých). Tato větev rodu Žďárských ze Žďáru přijala německé jméno Saar von Sahr (nebo také Schdiar). Po meči rod vymřel v roce 1953, po přeslici existuje dosud.

Spory o majetek, který po sobě zanechal druhý říšský hrabě František Adam Eusebius Žďárský ze Žďáru, trvaly téměř dvacet let.

Sestry Žďárské ze Žďáru

Sestry Žďárské si rozdělily 3. listopadu 1688 kladenské a červenoújezdské panství na pět dílů mezi sebe:

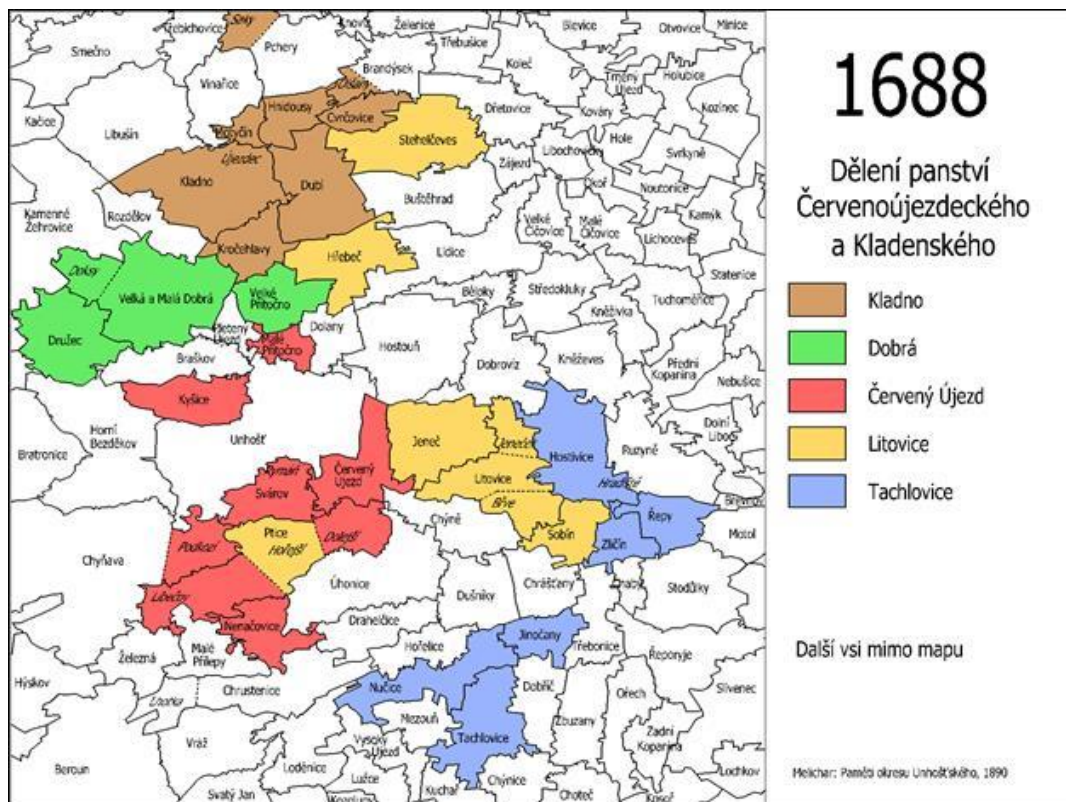
1. díl, jenž zahrnoval kladenské panství, si vzala Marie Maxmilianá.

2. díl zůstal nejstarší sestře Polyxeně Ludmile. K dílu patřily: Dobrá hořejší, Dobrá dolejší, Doksy, Družec Přítočno hořejší, Pozdeň, Pohořice a jiné obce.

3. díl přijala Terezie Eleonora. K němu náležely: Červený Újezd, Svárov, Rymáň, Libečov, Ptice dolejší, Nenačovice, Kyšice, Přítočno dolejší, krčma v Podkozí a krčma v Hájku.

4. díl připadl Anně Kateřině. Sem patřily: Litovice, Velký Jeneč, Malý Jeneč, Břve, Sobín, Hřebče, Stehelčevy a dvůr v hořejších Ptích.

5. díl získala Johanna Barbora. K tomuto dílu náležely: Tachlovice, Jinočany, Zdejcina, Řepy a Hostivice.

Johanna Eusebie Barbora, hraběnka Caretto – Millesimo, Žďárská ze Žďáru, na Kácově, Křivsoudově, Čechticích a Tachlovicích, původně Myslíková z Hyršova
(* kolem 1631/4 – † 1709)

Po třicetileté válce se v Čechách změnila skladba šlechtických rodin. Téměř jedna třetina odešla do exilu kvůli vyznání a nahradila je vesměs zahraniční šlechta. Po roce 1688 vzniklo nově vytvořené tachlovické panství. V prvních devíti letech byla jeho vlastníkem Johanna Barbora hraběnka Caretto – Millesimo. Tento italský hraběcí rod však nepatřil k tradičním pobělohorským zbohatlíkům. Císař Rudolf II. přijal Štěpána z Millesima za občana království již roce 1605. Rod vlastnil Vilémov, Kardašovu Řečici, Semily, Ronov a další panství v Čechách. V erbů měli dvouhlavého orla stojícího na zlaté káře (italsky caretto). Nenápadní Carettové zastávali různé úřady. Jejich česká větev vymřela roce 1852, italská větev existuje dosud.

V roce 1690 dne 24. dubna prodala Terezie z Ugarte svůj díl sestře Johanně Barboře z Millesimo. Tím se spojil třetí a pátý díl v jeden celek. Od ní jej koupil roku 1697 Karel Jáchym, hrabě Breda. Druhý díl prodal Jaroslav Florián Švihovský, vlastní syn Polyxeny ze Šternberka dne 17. srpna 1705 témuž hraběti Bredovi. Další díl prodal Josef Antonín, hrabě z Magnis, dne 5. dubna 1702 Josefovi, hraběti z Vrbna, od něhož jej 17. října téhož roku koupil opět hrabě Breda. Byl tedy od roku 1705 pánem všech čtyř dílů, které tehdy tvořily černoújezdecké panství. Z nich utvořil panství tachlovické, k němuž přikoupil a připojil roku 1727 druhou část Nenačovic, Chrutenice se Lhotkou, v roce 1730 pak Hořelice, Drahelčice a Dolany.

Marie Maxmiliána Eva Terezie, hraběnka Slavatová z Chlumu a Košumberku, svobodná paní Hyzrllová z Chodů, rozená Žďárská ze Žďáru (* 1633 – † 1690)

Se jménem Marie Maxmiliány Evy Terezie, provdané a ovdovělé hraběnky z Chlumu a Košumberku, svobodné paní Hyzrllové z Chodů, dědičky Kladna, je spojené zejména založení poutního kostela v Luži u Košumberku.

Marie Maxmiliána se narodila 8. září 1637 v Praze na Hradčanech, v místě, kde dnes stojí Černínský palác, v pořadí jako šesté dítě a čtvrtá dcera manželů Floriana Jetřicha Žďárského ze Žďáru a Alžběty Korony, rozené z Martinic, byť se mělo dlouho za to, že byla nejmladší (podle Františka Melichara). Již její příchod na svět byl velmi dramatický, stejně jako celý život. Po narození nejevila známky života, avšak po úpěnlivých prosbách se dítě probralo a začalo dýchat. Legenda dokonce praví, že se tak stalo právě při vyslovení jména Marie v modlitbě. V sedmi letech byla daná po dobu jednoho a půl roku do výchovy své zbožné ovdovělé tety Evy Altheimové ze Šternberka. V roce 1649 zemřel nejen její děd Jaroslav Bořita z Martinic, ale i její matka Alžběta Korona. Proto byla Marie Maxmiliána daná na vychování ke svému strýci Jiřímu Bořitovi z Martinic, který byl zástupce nejvyššího kancléře krále. Zdržoval se s neteří střídavě v Praze a u dvora Ferdinanda III. ve Vídni. A právě tady se seznámila s baronem Jindřichem Vilémem Slavatou, starším mužem, synovcem Viléma Slavaty, nejvyššího kancléře, jehož si v roce 1651 vzala za manžela (uvádí se věk nevěsty 15 let, ženicha 42 – 46 let). V roce 1653 se jim narodila dcera Johana Barbora Alžběta a téhož roku zemřel její otec Florian Jetřich Žďárský ze Žďáru. V následujícím roce zemřel i milovaný manžel, po němž se majitelkou hradu Košumberk stala jejich dcera. Avšak smrt přicházela do rodiny příliš často, protože v roce 1657 umírá v Praze v pouhých třech letech na mor dcera Johanka a Marie Maxmiliána se stává majitelkou celého panství Košumberk. Na naléhání přátel a doporučení starší sestry se v roce 1656 provdala za barona Františka Kryštofa z Chodů (Chodova). Byla jeho druhou manželkou. František Kryštof byl rovněž ve službách císařského dvora ve Vídni jako císařský komoří a dozorce nad těžbou stříbra (stříbrníkem). Druhé manželství však nebylo harmonické údajně kvůli velkému rozdílu povah obou manželů a kvůli přílišnému utrácení ze strany hraběnčina muže, který vedl ve Vídni bujarý a finančně nákladný život. V manželství se narodily tři děti. Synové Ferdinand František a Konstantin Ferdinand Anton zemřeli v dětství, dospělosti se dožila dcera Marie Františka Terezie.

Marie Maxmiliána přežila (pravděpodobně) pokus o otrávení, když jí byl z Vídně doručený léčivý prášek. Důsledkem „léčby“ bylo zhoršení jejího zdravotního stavu a nenapravitelné škody na jejím zdraví, což přispělo i k předčasnému skonu. Přesto nezatrpkla a s pomocí hluboké víry, která prožitými neštěstími ještě zesílila, i přátel, se pustila do úspěšné obnovy válkou poničeného košumberského panství, které pozvedla k nebývalé prosperitě.

Druhý manžel zemřel roku 1666 a ona mu věrně sloužila po dobu nemoci.

V roce 1674 provdala jedinou dceru Marii Františku za Kašpara Františka hraběte z Lamberku, pána na moravském Kunštátu. Na tehdejší dobu obdržela nevěsta nebývalé velké věno v podobě klenotů a 54 500 uherských zlatých.

Takto krutým osudem těžce zkoušená žena, ale přesto bojovná a vytrvalá, která přišla předčasně o své tři děti z obou manželství, přežila i svou jedinou dceru, která dosáhla věku dospělosti Marii Františku Terezii Rosalii hraběnku z Lamberku († 1684), k níž se upínala.

Vedle progresivního řízení panství se angažovala i v oblasti kulturně vzdělanostního rozvoje svých poddaných. Založila hudební školu, v níž pracovali kvalitní učitelé. Svému služebnictvu dávala při svatbě hodnotné dary a často byla kmotrou jejich dětí.

Po hospodářském úspěchu košumberského panství se soustředila na realizaci sakrální stavby. Impulz k počínání zřejmě souvisel s rodinnou památkou – milostným obrazem Panny Marie Pomocné neboli Pasovské, který jí daroval její bratr František Adam Eusebius Žďárský ze Žďáru v roce 1665. Originál vytvořil slavný Lucas Cranach starší kolem roku 1552. Obraz měl být dotýkaný se zázračným originálem a měl být rovněž zázračný. V roce 1622 ho přivezli do Čech Mariiny rodiče a rodina Žďárských ho považovala za vzácnou ochrannou relikvii, proto ho výrazně uctívala a Pannu Marii považovala za svoji hlavní nebeskou ochranitelku. Marie Maxmiliána nejprve obraz umístila v malé kapli hradu Košumberk, kde ho měla kdykoliv k dispozici. Poněvadž byl o zázračný obraz mezi věřícími velký zájem, nechala na nedalekém vyvýšeném místě zvané Chlumek u Luže postavit v letech 1668 – 1669 poutní kapli s ambitem, osmi kaplemi a dvěma přístupovými schodišti. Kaple, do níž byl obraz přemístěný, byla slavnostně vysvěcená v roce 1669 za přítomnosti zástupců spřízněných rodů Martinců, Ugarte a jezuitského řádu. Kromě faráře se o nové poutní místo starali jezuité. Pro jejich potřeby byla v letech 1678 – 1682 postavená rezidence. Hraběnka si vedle kaple nechala vybudovat dům, do kterého se v roce 1684, kdy jí zemřela jediná dcera, z hradu Košumberku odstěhovala na Chlumek. Tady žila pouze s nejnútnejším počtem služebnictva a panství věnovala jezuitskému řádu.

Protože počet poutníků vzrůstal a kapacita kaple nestačila, rozhodla se šlechtična pro stavbu velkého kostela, k jehož realizaci využila části rodového majetku hrabat ze Žďáru, jež v roce 1688 spolu se sestrami zdědila po jediném bratrovi Františku Adamovi. V roce 1689 nechala nevyhovující kapli zbořit a v roce 1690 začala s budováním rozlehlého poutního areálu.

Kostel Panny Marie Pomocnice křesťanů byl provedený podle návrhu stavitele Bernarda Minelliho za účasti Giovanniho Battisty Alliprandiho a později Pavla Ignáce Bayera, projektovaný jako jednolodní chrám s bočními kaplemi a dvouvěžovým průčelím. Jeho dokončení se bohužel paní hraběnka nedožila, neboť 17. října 1690 zesnula. Pro následný nedostatek financí práce na výstavbě pokračovaly velmi pomalu, dokonce v roce 1693 vůbec neprobíhaly. Rychlost také brzdily stavební chyby, které se musely opravovat a stavbu prodražovaly, proto se na vnitřní výzdobě pokračovalo až do roku 1708. Interiér s několika akantovými oltáři zdobí množství obrazů s bohatě vyřezávanými rámy, sochami a sousošími, plastikami od umělců té doby, lavicemi s bohatě řezbovanými čely a varhany s akantovou řezbou. Zajímavostí je vnitřní kruhová zděná mariánská kaple zakončená kupolí. S velkými obtížemi vznikla významná umělecká památka z rozhraní raného a vrcholného baroka, stylově a umělecky jednotný a hodnotný soubor výzdoby stavby.

Tělo Marie Maxmiliány bylo v roce 1698 přenesené do hrobky před hlavní oltář, na němž našel umístění i obraz Panny Marie Pomocné ve stříbrném rámu. Tak se osud hraběnky ze Žďáru a mariánského obrazu symbolicky uzavřel.

Slavnostní vysvěcení poutního kostela se konalo až v roce 1713.

Hraběnka se zasloužila nejen o tento nový chrám, který je dodnes dominantou kraje a jedním z nejnavštěvovanějších poutních míst, ale byla donátorkou šesté kaple Svaté cesty z Prahy do Staré Boleslavi, zasvěcené Panně Marii Pasovské z Chlumku.

Beletristicky její osud zpracoval spisovatel Jiří Šotola v románu *Tovaryšstvo Ježíšovo*, který byl vydaný v Praze roku 1969.

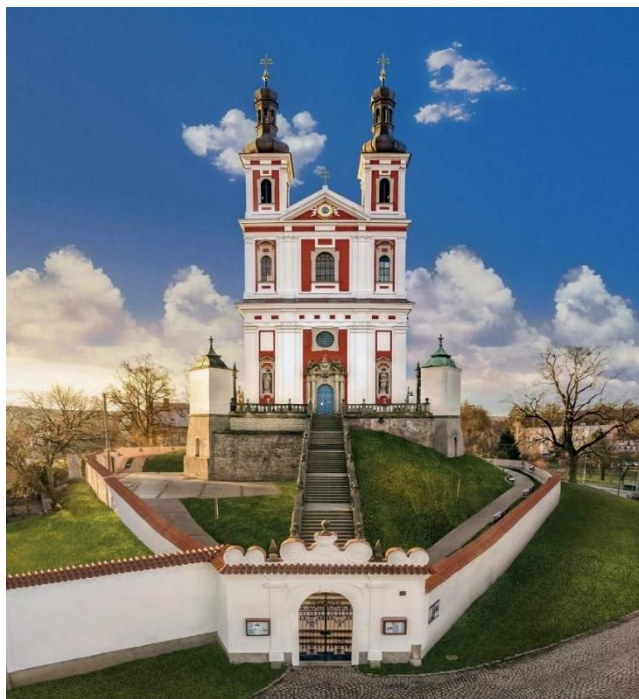
Marie Maxmiliána Eva Žďárská v době svého druhého sňatku s baronem Františkem Kryštofem Hýzřlem z Chodů, který se konal roku 1656. Nevěsta v té době měla 23 let.

Půvabný dětský portrét se stehlíkem z roku 1653 zobrazuje Johanku Barboru Alžbětu Slavatovou z Chlumu a Košumberka. Toto jediné dítě hraběnky Marie Maxmiliány Evy Žďárské z prvního svazku s baronem Jindřichem Vilémem Slavatou je zde vypodobněno ve věku 1 roku a 14 týdnů. Milovaná dcerka zemřela tragicky při morové epidemii, několik málo dnů před svými sedmými narozeninami, v Praze dne 15. srpna 1657.

Malba z roku 1687 znázorňuje Marii Maxmiliánu Evu hraběnkou Žďárskou již jako dvojnásobnou vdovu. Vlevo za hraběnkou je rodový obraz Panny Marie Pasovské, který dostala od svého bratra Františka Adama Eusebia Žďárského a jenž je dosud uchováván v poutním chrámu Panny Marie Pomocné na Chlumku u Luže.

Na prvním snímku je obraz Panny Marie Pomocné zvané též Pasovské, který si přivezl Florian Jetřich Žďárský se svojí chotí Alžbětou Koronou z Martinic počátkem dvacátých let 17. století do Čech.

Na druhém snímku vidíme průčelí chlumecko - lužského chrámu, který Marie Maxmiliána Eva Žďárská stavěla a v němž byla pohřbená.

Terezie Eleonora Alžběta, hraběnka z Ugarte, rozená Žďárská ze Žďáru

(* 1639 - † 1705)

Terezie Eleonora Alžběta se narodila jako nejmladší, v pořadí osmým potomkem manželů Floriana Jetřicha Žďárského ze Žďáru a Alžběty Korony. Její mládí není známé, dokonce i datum narození bylo upřesněné až v poslední době. V době úmrtí matky jí bylo pouze deset let a v době úmrtí otce čtrnáct let. Známé jsou až informace o sňatku s hrabětem Petrem mladším z Ugarte, za něhož se provdala v roce 1660 a byla jeho druhou chotí.

Rod Ugarte původně pocházel ze španělské Aragonie a usadil se v habsburském Nizozemsku. Za třicetileté války se Petr mladší z Ugarte (* 1620 – † 1681) dostal do habsburských služeb. Byl členem rakouské vojenské rady v hodnosti generála císařských vojsk ve Vídni. Jeho rod se usadil na Moravě a on sám vlastnil rozsáhlý velkostatek ve Velkém Meziříčí. V manželství s Terezií Eleonorou jsou známé tři děti - syn a dvě dcery, z nichž jediná přeživší byla Marie Maxmiliána.

Manželé Ugarte se zúčastnili v roce 1669 vysvěcení kaple na Chlumku, která mohla být zdrojem inspirace ke stavbě vlastního poutního kostela přesně v duchu tradic zbožného rodu Žďárských ze Žďáru, z kterého pocházela zakladatelka poutního místa na Chlumku, její sestra Marie Maxmiliána Eva.

Terezie Eleonora, říšská hraběnka, ovdověla v roce 1679. Po manželově smrti velkomeziříčské panství spravovala až do dospělosti dědice Arnošta Františka Dominika z Ugarte, nejstaršího manželova syna z předcházejícího manželství. Těžce osudem zkoušená žena se upnula k jediné dceři Marii Maxmiliáně (* 1664 – + 1711, později provdanou hraběnkou Zárubovou z Hustiřen). Dcera pobývala s manželem Františkem Karlem Zárubou na Starém zámku v Kostelci nad Orlicí.

Terezie Eleonora byla energická, podnikavá, což měla zřejmě v genech a výchovou velmi zbožná žena. V roce 1688 získala po dlouholetých sporech díl dědictví po bratru Františkovi Adamu Eusebiovi, který zahrnoval Červený Újezd, Kyšice, Svárov, Rymáň, Libečov, Dolejší Ptice, Nenačovice, Kyšice, Dolejší Přitočno, krčmu v Podkozí a krčmu v Hájku. Téhož roku zakoupila panství Borovnice, poblíž Kostelce nad Orlicí, kam se přestěhovala z Velkého Meziříčí, zřejmě proto, aby byla blíže dceři Marii Maxmiliáně. Dne 24. dubna 1690 svůj díl zděděného majetku po bratrovi prodala sestře Johanně Barboře z Caretto – Millesimo a ta ho připojila ke svému dílu, který zahrnoval: Tachlovice, Nučice, Jinočany, Zdejcina, Řepy a Hostivice.

Byla další v řadě z rodu Žďárských s touhou vybudovat poutní místo: po vzoru otce, který nechal postavit Loretu v Hájku, bratr František Adam pokračoval v uskutečnění plánů, které otec nestihl a zajistil stavbou františkánského kláštera v Hájku, po sestře Marii Maxmiliáně, jež nechala na Chlumku zbudovat v letech 1667 – 1669 kapli Panny Marie Pasovské a na sklonku života zahájila realizaci monumentálního kostela Panny Marie Pomocné. Dílo, které započal Florian Jetřich Žďárský ze Žďáru (otec) a v němž pokračovali jeho potomci tak rostlo a mohutnělo, až se příznačně uzavřelo v osobě nejmladší dcery Terezie Eleonory z Ugarte, rozené Žďárské ze Žďáru, jež byla stejně silnou osobností jako její předci a sourozenci.

V letech 1692 – 1696, z prostředků získaných prodejem dědictví po bratrovi Františku Adamu Eusebiovi Žďárském ze Žďáru, vybudovala nad obcí Borovnice, jež leží poblíž Rychnova nad Kněžnou a Kostelcem nad Orlicí, na vrcholu kopce Homole, někdy zvaného Homol, raně barokní poutní kostel k počtě Panny Marie Bolestné. Základní kámen byl položený 12. května 1692 a slavnostní vysvěcení se konalo 12. – 14. května 1696.

Kostel je prostá jednolodní stavba s hranolovou věží a průčelím netypicky otočeným k severní straně, zřejmě proto, aby dominoval okolní krajině. Interiér je rokokový.

Před kostelem byl umístěný pískovcový kámen s vytesaným latinským textem:

„O vy zbožní poutníci pojdte a zastavte se,
neboť stála pod křížem Spasitele služebnice Páně.“

V průčelí stojí dvě kaple z roku 1703 zasvěcené svatému Janu Nepomuckému a Nanebevzetí Panny Marie. Unikátem je kamenné schodiště. Jeho stavba byla zahájena hned po dokončení kostela a dodává místu nevšední ráz. Začíná na úpatí kopce, vede po svahu návrší a zahrnuje v sobě růžencovou symboliku, protože 153 schodů odpovídá počtu modliteb Zdrávasů ve velkém růženci a 16 odpočívadel počtu Otčenášů. Proto bývají označovány Scala sancta = svaté

schody, což byla stavba se symbolikou modliteb. Poutníci prý zdolávali schody vkleče s odříkáváním modliteb. Monumentální schodiště po celé délce lemovaly sochy světců a ozdobné kamenné vázy.

Po vzoru bratra a sestry i ona dbala o vzdělanost poddaných a vedle kostela nechala postavit školu, jejíž chod i učitele finančně zaopatřila. Kromě kostela na Homoli zřídila kostel v nedaleké Sudslavi a obnovila faru.

Terezie Eleonora zemřela 30. ledna 1705 a byla pohřbená v kryptě pod kostelem na Homoli, který vybudovala. Po ní zdělila Borovnici dcera Marie Maxmiliána.

Polyxena Ludmila Eusebie Frebonie, hraběnka ze Šternberku, dříve baronka Švihovská z Rýzmburku (* 1625 - † 1691)

Polyxena Ludmila se provdala za barona Ferdinanda Václava Švihovského z Rýzmburku, příslušníka starobylého šlechtického rodu, který dříve patřil k nejbohatším a do začátku 16. století k nejbohatším. Po jeho úmrtí se stal druhým manželem Ignác Karel ze Šternberka. Žili hlavně v Praze, v Dietrichsteinském paláci na Hradčanech. Tento palác přinesla Polyxena věnem, když jej získala od příbuzných z rodu Martiniců. V roce 1679 její choť palác prodal svému bratrovi Václavu Vojtěchovi ze Šternberka.

Epizoda ze života Ignáce Karla a Polyxeny Ludmily se objevila v televizní inscenaci Morové povětří natočené v roce 1989 s Jaroslavou Adamovou a Borisem Rösnerem v hlavních rolích. Děj se odehrával v Litomyšli, kam byl Karel delegovaný jako soudce k procesu s rebelujícími sedláky, aby potlačil a potrestal poddanskou rebelii v roce 1680.

Hraběnka Polyxena Ludmila zemřela v roce 1691.

Anna Kateřina, hraběnka z Magnis (* asi 1635 - † 1701)

Hraběnka Anna Kateřina, se nepřátelským vztahem k poddaným diametrálně lišila od smýšlení bratra a sester. Pro tento postoj se stala nenáviděnou vrchností.

Anna Kateřina se provdala do významného moravského rodu Magnisů, italského původu, který po Bílé hoře zakoupil jedno z největších panství na východě Moravy s centrem ve Strážnici. V manželství s Františkem Štěpánem, říšským hrabětem z Magnis, se jim narodil jediný syn Josef Antonín. Když František Štěpán v roce 1670 předčasně zemřel, ujala se řízení panství ovdovělá hraběnka sama a jediného syna prohlásila za „slabomyslného“. Stupňovala útlak poddaných, zvyšovala daně a poplatky, přidávala nové a nové povinnosti. Za porušení pokynů je nechala tvrdě trestat bitím nebo vězením. Důsledkem její krutosti byl útěk obyvatel, mnoho stížností měšťanů i cechů na vrchnost. Když v roce 1683 přepadli Strážnici protihabsburští vzbouřenci a vypálili ji. Občanům se podařilo alespoň uchránit zámek. Po odražení nepřátel nevděčná hraběnka obvinila obránce ze spolčení s povstalci a žádala na nich úhradu způsobené škody. Útlak poddaných pokračoval, chování hraběnky se nezměnilo. Po povstání poddaných v roce 1691 se jí před jejich zlobou podařilo uprchnout i se synem do Vídně a do Strážnice se již nikdy nevrátila. Zemřela 4. května 1704. V historii se stala nenáviděnou osobou.

Hraběnky Žďárské ze Žďáru a Tachlovice

Také historie tachlovického kostela svatého Jakuba Většího je spojená s hraběnkami Žďárskými, kterému v roce 1688 věnovaly zvon. Okolo koruny měl latinský nápis:

„St. Jacobe, ora pro nobis.“
(Sv. Jakube, oroduj za nás).

Na jedné straně byl obraz svatého Jakuba a svaté Anny. Pod obrazem svaté Anny bylo možné přečíst:

„Stephanus Brickner Klatoviensis“
(Štěpán Brickner z Klatov).

Na protější straně byl nápis:

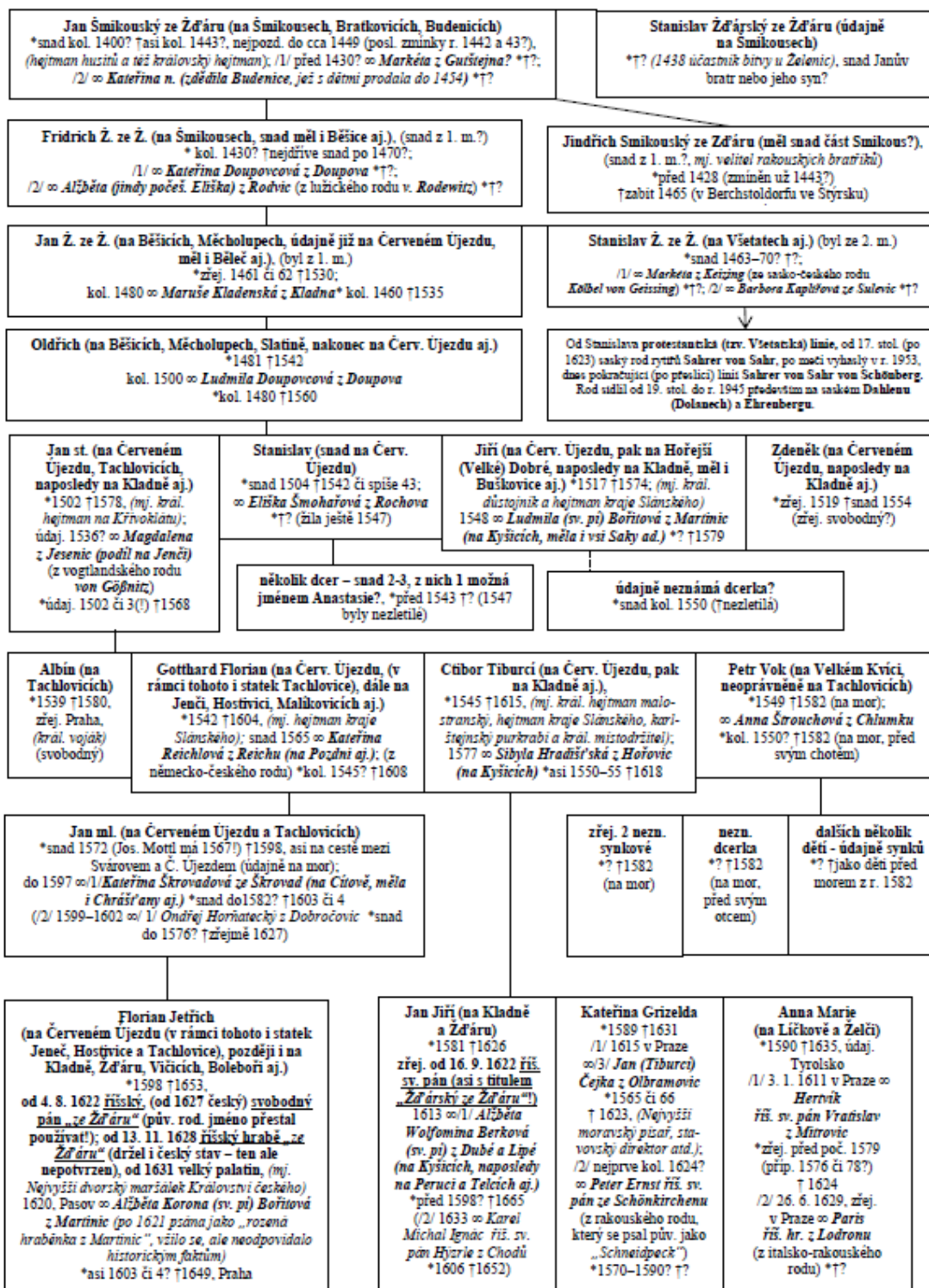
„Za panování vysoce urozených hrabinek a paní Polixeny Lidmily hrabinky za Šternbergu, Marie Maximiliany hrabinky Hysrlové, Johanny Barbory Carreto hrabinky z Millesimo, Terezie Eleonory hrabinky Ugarte a Anny Kateřiny hrabinky z Magny, vlastních sester rozených hrabinek ze Žďáru ulitý jest 1688.“

Farní věstní úřední pro farnost tachlovickou uvádí, že po zvonu ulitém roku 1882 a hmotnosti 205,5 kilogramů byl 4. srpna 1917 odebraný k vojenským účelům i menší zvon z roku 1688 o váze 108,5 kilogramů, jenž kostelu věnovaly hraběnky Žďárské ze Žďáru. Veškeré snahy o to, aby starobylý zvon byl zachován, nebyly vyslyšené.

S postupným odchodem těchto pěti dcer Floriana Jetřicha však sláva rodu hrabat ze Žďáru na prahu 18. století pohasla.

Rodokmen Žďárských ze Žďáru

Zrevidovaný rodokmen rytířů Žďárských ze Žďáru a pozdějších říšských hrabat ze Žďáru (sestavil Mgr. Hynek Fridrich, verze z 11. 6. 2021)

vedle 8 dosud známých jistých dětí (stav do r. 2015, jedná se o 2 syny a 6 dcer, viz níže) jejich dětmi také:
 jistě: Marie Magdalena *1638 tv dětském věku?
 téměř jistě: Alžběta *po 1620 †1628
 téměř jistě: Lucie Otylie *? †1631

František (Seraficus) Adam Eusebius říš. hr. „ze Žďáru“ (na Kladně, Červeném Újezdu, Vičicích, Boleboři aj.) *zřej. 1624 či (méně pravděpodobně) 1623 †1670, zámek v Kladně, (mj. hejman kraje Slánského, po otci velký palatin)	Ferdinand Jaroslav Eusebius *1629, Praha †? (zřejmě jako dítě?)	Kateřina Marie *snad po březnu 1622? †1658; 1638∞ /1/ Jan Herrvík říš. hr. z Nostic (od 1674 z Nostic-Rieneck) (z lužicko-čes. rodu) *1610, Kunzendorf (dnes v Dol. Slezsku) †1683, Vídeň. (mj. Nejvyšší kancelář 1632–1683 a mistodržitel království)	Polyxena Ludmila Eusebie Frebonia (na Nalžovech, Škočicích, (Velké) Dobré aj.) *asi kol. 1625 †1691; /1/ kol. 1640 ∞ /2/ Ferdinand Václav Vilém sv. pán Švihovský z Ryžberka a Švihova *asi po 1605 †1658; /2/ ∞ /1/ Ignác Karel říš. hr. ze Šternberka *asi kol. 1640? †1700 (mj. prezident rady nad apalcemi – tj. král. soudu a královský mistodržitel)	Marie Maximiliána Eva Terezie (na Košumberku, Hroubovicích, později i na Kladně) *1633, popř. 1632 (někdy nesprávně uváděn r. 1637 či 1636!), rodový dům v Praze-Hradčanech †1690, její domek pod Chlumkem v Luži; /1/ 9. 1. 1651 ve Vídní ∞ /2/ Jindřich Vilém sv. pán Slavata z Chlumu a Košumberka *kol. 1605 †1654; /2/ 1. 10. 1656, v Praze ∞ František Kryštof říš. sv. pán Hýzle z Chodů *kol. 1622 †1666	Johana Eusebie Barbora (na Pacově, Habrech, Čechčicích, Křivsovodově, Zručí (nad Sáz.), Tachlovicích, Červ. Újezdu aj.) *asi po 1650 (přibližně 1631–34?) †1709, rodový dům Praha-Nové Město; /1/ 3. 9. 1651 ∞ /3/ Zikmund Jan sv. pán Mystik z Hýřova *1606 †1666, asi zámek v Pacově, (generál a polní podmaršálek atd.) /2/ v srpnu 1669, údaj. na Svate Hoře; ∞ /2/ Karel Leopold říš. hr. z Caretto-Millesimo (z italsko-českého rodu) *1626, v Čechách †1689, (asi rod. dům) v Praze-Novém Městě	Anna Kateřina (na Strážnicích, Litovicích, aj.) *kol. 1635? †1701, ve Vidni?; 6. 9. 1660 v Praze ∞ František Štěpán Alexandr říš. hr. z Magnis (z italského rodu) *asi 1637 †1671, v Uberském Hradišti	Terezie Eleonora Alžběta (na Borovnici, Lipanské (Velké) Lhotě, Červeném Újezdu aj.) *zřejmě 1639, Vídeň †1705; 1660 ve Vidni ∞ /2/ Petr ml. říš. hr. z Ugarte (ze španělského rodu) *asi 1620 †1679, (cisář. velitel Vidně atd.)

VYSVĚTLIVKY:

———— Jisté genealogické vazby

———— Hypotetická genealogická vazba

———— Pravděpodobné genealogické vazby (nepotvrzené archiváliemi) dle geneologa Alexandra von Dachenhausen z r. 1882, od něho převzala většina genealogů a historiků (uvádí J. V. Dobřenský z Dobřenic, R. J. von Meraviglia-Criveli či V. Král z Dobré Vody). Tyto vazby (pro první generace) přijímá i historik A. Masák, který ale udává, že vychází z rodinných pamětí (tj. ze ztraceného Stambbuchu rodu Žďárských ze Žďáru), které se tehdy nacházely snad v Rakovníku. Toto Masákovy tvrzení tedy potvrzuje von Dachenhausenovy závěry.

Zkratky: aj. – a jiné/a jinde; atd. – a tak dále; cisář. – císařský; Červ. – (zde na) Červeném; hr. – hrabě; jm. – jméno; kol. – kolem; král. – královský/kého; m. – manželství; mj. – mimo jiné; ml. – mladší; n./nezn. – neznámá/mi (zde synci); příp. – případně; pův. – původně/í; r. – rok; rod. – rodové/y; říš. – říšský; sv. pán/pí – svobodný/á pán/í (tj. baron/ka); údaj. – údajně; zřej. – zřejmě; /1/ – 1. manželství z dané strany jedince; /2/ – 2. manželství...; /3/ – 3. manželství...; ? – neznámý či nejistý údaj; * – narození; † – úmrtí; ∞ – svatba

Pozn. 1: Zmíněná sezení u velké části osob vychází z archivních podkladů. Tj. daní jedinci se takto (postupně v průběhu času, ovšem zřídka takto najednou!) po statcích skutečně psali. Jen u menšiny osob daná sezení rekonstruuji dle ověřené držby či správy daného statku. Tě. jde kupř. o: Petra Voka, Kateřinu Škrovadovou, Polyxenu Ludmilu Eusebii Frebonii, Annu Kateřinu a o členy prvních tří generací Žďárských. Neuvádím sezení, jež členky rodu uváděly u svého jména dle panství svých manželů, s výjimkou těch, které později sami vlastnily či spravovaly. V rodokmenu také neuvádím držby manželů členek rodu. U významnějších osob uvádím jejich důležitéjší úřady.

Zdroje

- archiv kroniky obce Tachlovice
- František Melichar: Paměti okresu unhošťského, 1890
- August Sedláček: Hrady, zámky a tvrze království českého, Praha 1905, 1923
- Josef Klempera: Tachlovice – historie a současnost, vydal Obecní úřad v Tachlovicích, 2006
- Hynek Fridrich: Žďárští ze Žďáru (osudy šlechtického rodu na Kladensku) diplomová práce Univerzita Karlova Praha, Ústav českých dějin; Kladno 2008

- Vladimír Vaníček: Rodová strategie a kšafy rodiny Žďárských; diplomová práce na Filosofické fakulty Univerzity Hradec Králové, 2015
- P. Karel Liška: Farní věstník úřední pro farnost Tachlovickou, soubor z let 1909 – 1921
- Magdalena Štěrbová: Klášter Hájek u Červeného Újezdu; bakalářská práce, Ústav pro dějiny umění, Filosofická fakulta Univerzity Karlovy Praha, 2014
- Vladimír Příbyl: Jako jabloň mezi lesními stromy, Patria Slaný, 2010
- Antonín Štětka: Františkánský klášter Hájek a kaple Navštívení Panny Marie, Hostivice, 2013
- Veronika Poláková: Černé Madony v Čechách, bakalářská diplomová práce, katedra dějin umění, Filosofická fakulta Univerzity Palackého Olomouc, 2011
- Žďárští ze Žďáru, Wikipedie
- František Melichar: Paměti okresu unhošťského, 1890
- August Sedláček: Hrady, zámky a tvrze království českého, Praha 1905, 1923
- Josef Klempera: 750 let Tachlovic, vydal MNV Tachlovic, r. 1984
- Hostivická historie – internetové stránky:
 - zápisy v deskách zemských včetně dělení panství kladenského a červenoújezdeckého mezi sestry rozené ze Žďáru v roce 1688 – [svazek č. 11 řady B Pramenů k hostivické historii](#)
 - panské knihy – urbáře a popisy panství – [řada P Pramenů k hostivické historii](#)
 - soupisy poddaných celého panství – [řada O Pramenů k hostivické historii](#)
- Historická šlechta

<https://www.historickaslechta.cz/osobnosti/sasko-lauenburska-anna-marie-frantiska-1672-%e2%80%a0-1741/>

- Kostel Panny Marie Bolestné na Homoli

[https://cs.wikipedia.org/wiki/Kostel_Panny_Marie_Bolestn%C3%A9_\(Mal%C3%A1_Lhot](https://cs.wikipedia.org/wiki/Kostel_Panny_Marie_Bolestn%C3%A9_(Mal%C3%A1_Lhot)

Tachlovic
L. P. 2023

Ludmila Žáková
kronikářka